

לימוד היומי דקה ליתנו

יום	יום לחדש	יום	ליקוטי מוהר"א	ליקוטי הלכות	משנה ברורה	חיי מוהר"א	שולחן ערוך
שבת	י"ד	קטו	יא	חזרה	שכמ-של	א' ב'	
א	ט"ו	קטו	יב	קבו	שלא-שלב	ג' ד'	
ב	ט"ז	קטו	יג	קבו	שלא-שלו	א' ב'	
ג	י"ז	קטו	יד	קבה	שלא-שלו	ג' ד'	
ד	י"ח	קיו	טו	קבה	שלא-שלה	ה' א'	
ה	י"ט	קיו	טז	קבט	שלא-שט	ב' א'	
ו	כ'	קיה	יז	חזרה	שלא-שטב	ב' ג'	

בקרני אהרן

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

414 | פרשת צו | י"ד ניסן תשפ"ד

דבר המערכת

"פסח הוא ראש והתחלת וכלל כל הרגלים. כי כל הרגלים הם זכר ליציאת מצרים שהיה בפסח, כדי שזכה להשיג אלקותו יתברך ויתקיים 'כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות', שכמו שביציאת מצרים זכינו על ידי כוחו של משה לצאת מכל שערי טומאה לכל שערי קדושה עד שזכינו להשגת אלוקות במתן תורה, כן נזכה גם עתה בתוקף הגלות הזו לצאת מכל הטומאות ולעלות לכל הקדושות עד שזכה להשגת אלקות על ידי גודל כוחם של הצדיקי אמת הגדולים במעלה" (ליקוטי הלכות, בשר בחלב ה, כו).

אסור לגשת לפסח עם מח קטן, צריך לשאוף לגדלות, לבקש בעוז ותעצומות. הניסים בפסח היו למעלה מכל שכל אנושי, משפל מ"ט שערי טומאה זכינו לתכלית הארה האלוקית, ואנו עושים יום טוב זה כדי לזכור ולעורר זאת גם היום, שכימי צאתנו כן נראה נפלאות בימינו אלה.

אסור שנתייאש וניפול ברוחנו מול הגלות המרה המסבבת אותנו בפרטיות ובכלליות, ובעומק הגזירות הקשות והאכזריות להשמיד את חיי היהדות בארץ הקודש ח"ו, יהיה לא תהיה. גם אז היינו בעומק השאול, וכאשר קיימנו 'ונצעק' נתקיים בנו 'וישמע ה' את קולנו', ובכח משה רבינו, צדיק האמת, נתהפך הכל בפלאי פלאות. וגם כיום נזכה לכך, כאשר נתחזק ונתעצם בתפילה.

ניקח כח מכל הישועות שמקיפות אותנו ברוחניות ובגשמיות, ומן החסד הגדול שה' הטיב עם בני קהילתנו כאשר למרות הכל זכו לקבל בהרחבה גדולה את כל צרכי החג, תודה לה'. וחייבים אנו גם להכיר בטובת חברינו ונהלת קהילתנו היקרה - כל אחד בשמו הטוב יבורך - שעמלו יגעו וטרחו בכל לב ונפש למעננו. היטיבה ה' לטובים בכל מילי דמיטב.

יאר ה' פניו אלינו בימי החג הקדושים הללו, ולוואי ויהיו סוף וקץ לכל צרותינו, תחילה וראש לפדיון נפשנו.

ברכת 'פסח כשר ושמח'

העורכים

אַבְרָמָה אֵת שְׂאֵהָבָה נִפְשִׁי

כבר במדרגות עליונות של אהבה שעניינה לעבוד את ה' שלא על מנת לקבל פרס. אלא מדובר כאן על התנוצצות והתבוננות באהבת השי"ת אלינו, שמעוררת את הנמוכים להימשך אחריו יתברך ולהתחיל לכסוף להתקרב לאורו הגדול.

משל למה הדבר דומה: למי שנולד בבור תחתיות בתוך צחנת מדמנה נוראה, הוא לא ראה מאורות מימיו, לא טעם טעמה של חירות ומתיקות. והנה, הופיע אוהב נאמן והוציאו החוצה לכמה שעות, רחצו והלבישו והטעימו טעם מאכלים טובים, ואחר כך חזר לחשכת בורו. קודם שהוציאוהו לא רצה ולא השתוקק כלל לצאת משם, אבל לאחר שכבר הרגיש לרגע וכבר יודע שיש משהו טוב, הוא מתחיל לכסוף להשתוקק לבקש ולרצות את הטוב ההוא.

ובכל פסח שב ומתעורר הדרך הקדוש הזה; מי שהסתאב בחטאיו המרובים ונשרש בטינוף לכלוכי עוונותיו ותאוותיו, עד אשר שכח א-ל מחוללו וימאס בטובו וחסדו הנצחיים, אולם השי"ת ברוב רחמיו בכבודו ובעצמו יורד בעיצומה של חשכת גלותו ומאיר לו מלמעלה באתערותא דלעילא ובחסד חנים הארה שאינה שייכת לו לפי מדרגתו. הוא מטעימו לרגע נועם זיו יקר טעמה של קרבת אלוקים, ונותן לו להרגיש הקִּבְּזָק של אהבת ה' אליו, ועל אף שהאדם רחוק עדיין כל כך, אולם הוא כבר ראה מאורות מרחוק, מכאן ואילך הוא מתחיל להשתוקק, לרצות ולכסוף אליו יתברך בכל לב. הוא כבר מבין שהמקום הזה שהוא שרוי בו הוא המקום הלא-טוב, וכל ישעו וחפצו לצאת משם.

וזוהי עבודת הספירה המתחלת מיד למחרת ראשון של פסח; אנו סופרים כבר את הימים ונכספים לבוא הרגע המאושר בו נזכה לקבל את התורה ולהתחבר אליה באמת ובלב שלם. "אבא שבשמים טעמנו אמש טעמה של חירות, ראינו אורות אהבתך ויקר חשיבותנו אצלך לרגע קט, ודווקא אז התחלנו להבין עד כמה אנו רחוקים, אנו מתגעגעים לצאת באמת לגמרי. אנו רוצים לזכות לשבועות, לקבלת התורה, לדביקות אמת, על אף שעתה אנו עדיין עושים מעשה בהמה ומאכל רוחנו המשך בעמוד ח'".

כל כך הרבה פרטים, כל כך הרבה מצוות, לילה גדוש בכל טוב, הגדה ארוכה ועמוסה בדיבורים קדושים, אכילות ורחיצות, בציעות והסיבות, ברכות והודאות, ושאר ימי החג וקדושת הספירה. אל מה כל זה מִכְּנֶן?! אל מה בעיקר צריכים להיות נשואות עינינו?! על איזה נקודת יסוד עלינו לשאוף ביותר מכל ה'גן עדן' הזה?!

"הלב של כל השנה הם השלוש רגלים" (ליקוטי מוהר"ן, ו) ושורש הלב הוא חג הפסח, ההתחלה והראש לכל המועדות. וכיון שכך, הרי בימי חג הקדוש הזה עוסקים אנו בבנין חיותו של האיבר המרכזי שהנשמה תלויה בו "הלב"! ממנו תוצאות חיים לכל השנה כולה. מה נרגיש, מה נרצה, מה נאהב, ממה נתיירא, ממה נתענג, ממה נשאב חיות, את מה נתעב וממה נתרחק, איזה מידות יפעלו בנו, על מה נתגרב ובמה נתרפה, הכל עומד עתה על כף מאזניים. כפי מה שיתוקן הלב, כן תחיה כל הקומה בכל השנה כולה.

בכל שנה ושנה ובכל אדם חוזר וניעור מהלך תיקון זה של פסח ויציאת מצרים, שכדי לקבל כח להיגאל בכל החלקים בהם גלינו מקדושתנו לבין הטומאות חלילה, ואנו זקוקים לגאולת הנפש - עלינו לשאוב תחילה מקדושת פסח, מקדושת ליל השימורים ומקדושת חולו של מועד ושביעי של פסח. זהו מהלך גאולה נצחי, שניתן לנו במתנה לחיותנו כהיום הזה.

אחד מיסודי היסודות הטמונים בחג קדוש זה - מלמדנו מוהרנ"ת זי"ע (לקו"ה ה' דם ה"א עיי"ש בהרחבה) - הוא: **התעוררות כח האהבה!** שלוש רגלים מכוונים כידוע כנגד עבודת שלשה האבות הקדושים, אברהם יצחק ויעקב, בכל אחת מהם מאירה עבודת ומידת זה שהמועד מרומז כנגדו. ובחג הפסח מאירה עבודתו הקדושה של אברהם אבינו ע"ה, מידת החסד והאהבה.

כמובן שאין מדברים על מדרגת עבודת ה' מתוך אהבה, שהיא אף עליונה מהעבודה ביראה. פסח הוא הרי דרך של תחילת התקרבות להשי"ת מתוך מ"ט שערי טומאה, הפסיעות הראשונות ממש בעולמה של קדושה למי שבא להתגיר מטומאת מצרים, ובודאי אין עוסקים

פניני אור

אמרות מהורות מרביה"ק ותלמידיו

פְּדוּעַ הַקִּפְדוֹ אִנּוּ"ש לֹא לֵאכֹל שְׂרֵיָהּ בְּפֶסַח, שְׂכָן נִהְגוּ בְּנֵינוּ. וְאֵף עַל פִּי כֵן נִעְנֶה פֶּעַם רַבִּי נַחְמָן טוֹלְטְשִׁינְגֶר וְאָמַר לְבְנֵי בֵיתוֹ, שֶׁכְּשֵׁרְאוֹ שְׁנוּפֵל אֵיזָה פְּרוּר מִצָּה מִמֶּנּוּ לְתוֹךְ הַמֶּרְקָק שֶׁלֹּא יִסְפְּרוּ לוֹ, כִּי הַתּוֹרָה הַזֵּהִירָה וְאִסְרָהּ מִשְׁהוּ 'חֶמֶץ' וְלֹא מִשְׁהוּ 'מִצֵּה'...

(שיח שרפי קודש)

לתגובות והערות: 3323796@gmail.com
ניתן לקבל את הגיליון באימיל מידי שבוע

הדל"נ 6:30 - ניץ החמה 6:10 - מוזיק"ש 8:40
צאת השבת 7:44 - צאה"ש לר"ת 8:23

תרופת ליל הסדר

הרה"ח ר' שאול סירוטה שליט"א

האמונה של מציאותו יתברך, אלא בעיקר על הקשר והרצון שהשי"ת רוצה בנו בעת הזאת, דהיינו על ההשגחה והאהבה והחיבה שהוא ית' מחבב ואוהב אותנו גם בעת הזאת, ואשר היא הנותנת תקוה להתקרבותנו מחדש.

היש ה' בקרבנו

ועל זה שם עמלק עיקר כוחו להחליש דעת כל הנחשלים הנתונים בגלות בצרה ובשביה, שישכחו כל גמולות ה' עמם, ועי"ז להרפות ידיהם מלקויות לבוראם, מפני שיסברו שה' אינו משגיח עליהם ואינו רוצה בהם ח"ו, ועי"ז יתעצם חוזק גלותם. וכמו שמבאר בארוכה (בליקוטי הלכות, נחלות ד') וכותב שם בתו"ד (אות י'): "כי קליפת עמלק מחליש לב האדם בעת הצרה ח"ו עד שרוצה להכניס בו שכחה שישכח כל הטובות והישועות שכבר עשה עמו ה' יתברך. כמו שהיה אז, **שזה סמוך הוציאם ממצרים באותות נוראות כאלה וקרע להם את הים ונתן להם את ממונם והוריד להם המן וכו', ואחר כך כשלא היה להם מים החליש דעתם כל כך עד שטעו ונסתפקו ואמרו היש ה' בקרבנו אם אין. ראה והבן והבט עד היכן כח הקליפה והסטרא אחרא מגיע. וכל זה מעשה קליפת עמלק שהוא כלול מכל הקליפות והסטרא אחרא, שיכול לעקם הלב כל כך עד שיכולים לבוא לטעות כזה, אם אין משתדלים להתגבר כנגדו בכח הצדיקים האמתיים". ובהמשך דבריו שם (אות יד) מבאר ש"עמלק כולל כל העכו"ם ובפרט מצרים, כי שר של מצרים הוא אדום שהוא עמלק". ועיין עוד (בהל' שלוח קקן, הלכה ה-כד) שכתב: "עיקר הגלות הוא גלות הדעת שרוצה להסתיר ולהעלים הדעת לגמרי כאילו אפס תקוה ח"ו, כמו שכתוב 'ברצח בעצמותי חרפוני צררי באמרם אלי כל היום איה אלקיך'. אבל באמת הכל להיפך, **כי ה' יתברך עמנו תמיד, בין בעת הירידה, בין בהגלות בעצמה, בין בעת העליה**", ע"כ.**

ולעומת זה, אם רוצים להתחיל להתקרב להשי"ת, יש לבנות האמונה התמימה בגדול אהבתו וחיבתו אותנו, ובגודל כח התקוה של תפילה כי בוודאי ישמע שוועתנו, כי רק עי"ז יש תקוה לתשובה. וכמו שמאריך בזה מוהרנ"ת במקומות הרבה, וכפי שכותב לדוגמא בהל' אונאה (הלכה ג' אות א') וזה לשונו: "הכלל, שכשהאדם רוצה להתקרב לה' יתברך ולשוב בתשובה צריך שיהיה לו אלפים ורבעות עליות וירידות בלי שיעור, וצריך שיהיה גיבור חזק לחזק לבבו בכל פעם לבלי להניח את מקומו משום ירידה שבעולם. וכל אלו העליות וירידות שעוברים על כל אחד מישראל הם

זו של התקרבות להשי"ת. שכן, לביל פסח עצמו אנו פועלים הכח הזה לצאת ממצרי טומאתנו וגלותנו, ע"י כל הקדושות שאנו זוכים להם בעת ההיא. ואין זה רק הודאה על העבר ופרסום הנס שנעשה בימים ההם או בזמנים שעברו, אלא בלילה הזה מכניעים בפועל את טומאת מצרים ופועלים קדושת האמונה והארת הדעת שעל ידם אנו נגאלים ומתחילים להתקרב אליו יתברך. וכנודע ביאורו של הרה"ק מטשערין (נחת השלחן, או"ח סי' תע"ב): "שגם זאת צריך לידע שעכשיו קרבנו המקום לעבודתו, וידוע שמלת 'ועכשיו' מגבלת את הזמן ביותר, היינו 'ועכשיו' דייקא, בזה היום והשעה והרגע שאנו מדברין ועוסקין בו. **כי צריכין להאמין שבלילה הזאת, ובפרט בשעה זו שישיראל יושבין על הסדר ועוסקים בסיפור יציאת מצרים ולקיים המצוות שבזאת הלילה, נמשך אז מלמעלה הארה גדולה כזאת על כל אחד מישראל, עד שכל אחד יכול להתקרב לעבודת השי"ת בהתקרבות אמיתי אפילו אם עבר עליו מה שעבר**".

עיקר הגלות - פגם הדעת

כאמור, עיקר גלות מצרים הוא העדר הדעת והשתקעות בתאוות הגוף ומיצריו, וזה היה עיקר הגלות אז, שהדעת נתפס בגלות. וכלשון מוהרנ"ת זי"ע: "גלות מצרים שהיתה הדעת בגלות ובשביה כמובא, כי מצרים מלאה גלולים דהיינו עבודה זרה וכפירות היפך האמונה, ועל כן שם היתה הדעת בגלות ובשביה, כי בלא אמונה, הדעת והשכל אסור ותפוס בגלות ובשביה" (ליקוטי הלכות, הודאה ה', ו). וכן מבואר בדברי רבינו הק' (לקו"מ ח"א ד' א') שעיקר גלות מצרים היה בשביל חסרון אמונה [שהוא גלות הדעת כנ"ל] וזהו הגלות גם עתה, וכשתתגלה האמונה תבוא הגאולה עי"ש.

ואם כן, כאשר מעוררים כח הגאולה בלילה הקדוש הזה, על כרחך שממשיכים אז שלימות האמונה והדעת, כי רק זהו עיקר החירות והגאולה, וכמו שמבואר להדיא בדברי רבינו הקדוש (שם, שם, כ"י): "גלות מצרים, היה על פגם הברית שהוא פגם הדעת, והקול הוא מעורר הדעת, בבחינת 'הקול מעורר הכונה' ובשביל זה 'ונצעק' וישמע את קולנו', והקול מעורר הדעת, וישלח מלאך זה משה, בחינת דעת, ועל ידי התגלות הדעת כתיקונו אז ויוציאנו".

ואמנם יש להבין, שעיקר הדעת והאמונה שנפגמו בעת הגלות, לא היו רק כפירות והעלמות על יסוד

תחילת ההתקרבות לאבינו שבשמים

מוהרנ"ת זי"ע מביא כמה פעמים שיו"ט של פסח הוא תחילת התקרבות ישראל לאביהם שבשמים, ולדוגמא: "באמת פסח, שהוא יציאת מצרים, הוא עיקר ההתחלה, כי הוא תחילת התקרבות ישראל לאביהם שבשמים, שהתחילו להכיר אותו ולהתחיל להתקרב אליו בשעת יציאת מצרים בפסח" (ליקוטי הלכות, חלב ודם ד, ז).

וכאז כן עתה, הימים הללו מסוגלים ומיועדים להתחלת התקרבות לכל אחד ואחד, ובפרט למי שתפוס בגלות נפשו במעמקי בור שביה של תאוות ומדות גופו שזה עיקר גלות מצרים כיום, ורוצה להתחיל מחדש להתקרב להשי"ת ולהגביר נפשו על גופו שזה עיקר יציאת מצרים. וכמו שמבואר בדבריו הק', וז"ל: "עיקר יציאת מצרים היא בחינת התעלות הנפש על הגוף, כי זה עיקר יציאת מצרים שכולל כל הגלויות, כי כל הגלויות מכונים בשם מצרים על שם שהם מצרים לישראל, דהיינו גלות התאוות של הגוף, וכשתאוות הגוף מתגבר על נפש ישראל ח"ו, היינו התגברות הגוף על הנפש, זה עיקר הצער וגלות ישראל, ועיקר יציאת מצרים הוא שתתגבר הנפש על הגוף בחינת 'בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים', דהיינו קבלת התורה שהיא בחינת התעלות הנפש על הגוף" (ליקוטי הלכות, חדש ג, ב).

ועיקר היציאה מגלות הגוף הוא על ידי הגדלת הדעת דקדושה, כי גוף מול נפש הוא כסילות מול חכמה ודעת (עיין ליקוטי מוהר"ן, לז), ופסח הוא זמן להתחדשות הדעת שמביא התקרבות, וכמו שיבואר לקמן בעז"ה, וזה לשונו: "בשעת יציאת מצרים בפסח, שאז התחיל לפתוח לנו אור הדעת להודיענו ידיעת אמתתו יתברך על ידי כל האותות והמופתים הנוראים שעשה עמנו אז, **והארה זאת נמשכת לדורות בכל שנה ושנה, כי בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, כי בכל דור ובכל שנה ושנה צריכין להמשיך מחדש ידיעה הקדושה האמתית הזאת לידע בכל עת בידיעה חדשה כי ה' הוא האלקים**, כמו שאמרו חז"ל לענין קריאת שמע בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, מכל שכן בשלש רגלים שבהם התחדשות הדעת והמוחין, בפרט בפסח, שהוא ראש לרגלים, תחילת ההתגלות" (ליקוטי הלכות, פסח ט, א).

ואחר מתן תורה נתן לנו השי"ת את מצוות התורה שעל ידם נמשיך כל ההארות בימים הטובים, ונתן לנו את מצות פסח ובפרט המצוות של ליל הסדר הקדוש, כי דוקא על ידם יכולים להמשיך התחלה

בחינת כלליות כל המלחמות והצרות שעברו על כלליות ישראל מימות עולם. והכלל והעיקר הוא: ההתחזקות, לחזק את עצמו תמיד אף אם הוא כמו שהוא, להאמין באמונה שלימה שאין שום ירידה בעולם, כי בכל מקום יכולין למצוא את ה' יתברך. ומי שרוצה לילך בדרכי התשובה, צריך שיהיה בקי ברצוא בקי בשוב, בחינת אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך, שאפילו כשנופל לשאול תחתיות, אף על פי כן צריך לחזק את עצמו תמיד ולבלי לייאש עצמו לעולם, כי גם שם ה' יתברך נמצא, בחינת ואציעה שאול הנך. **זוה עיקר הכלל והיסוד בעבודת ה' שהכל תלוי בו, לבלי ליפול בדעתו לעולם אף אם יעבור עליו מה.**

עדיין ה' עמם ואצלם

ועל כן, משה רבינו בעת שרצה לגאול את ישראל והאיר בהם הדעת ברוב רחמנותו, לימדם והדריכם לדעת כי ה' אתם עמם ואצלם אף כי נפלו בשאול תחתיות, וכמבואר (בלקו"מ, ח"ב ז) ש"משה מנהיג הרחמן פתח לנו אור הדעת לדעת כי ה' הוא האלוקים" ובהמשך דבריו שם מבאר שבכלל הדעת הזה הוא "להראות לדרי מטה, שאדרבא, מלוא כל הארץ כבודו. **כי יש שוכני עפר שהם בני אדם המונחים במדרגה התחתונה ונדמה להם שהם רחוקים מאד ממנו יתברך, וצריך הצדיק לעוררם ולהקיצם ולגלות להם שה' עמם והם סמוכים אליו יתברך ולחזקם ולעוררם שלא יהיו מייאשים עצמם ח"ו, כי עדיין הם אצל השם יתברך וקרובים אליו"** ואף אלו ש"נדמה להם שהם רחוקים מאד מהשם יתברך, וכבר אבד נצחם ותוחלתם מה' צריך לעוררם ולהקיצם, שלא יהיו מייאשים עצמם בשום אופן בעולם יהיה איך שיהיה, ולהראות להם ולהאיר בהם כי עדיין ה' עמם ואצלם וקרוב להם. ואפילו בתוך הארץ ממש, אפילו אם נפל לשאול תחתיות ח"ו, אף על פי כן שם דייקא נמצא כבודו יתברך."

ומי לנו שפלים יותר ממה שהיו ישראל במצרים בהיותם שקועים במ"ט שערי טומאה, וזה היה עיקר הדעת שהאיר בהם משה כשבא לגאלם. כי זו ההתחלה שצריך להאיר למי שבא להתקרב, שיאמין בתקוות הרחמנות הנפלאה שהשי"ת רוצה להחזירו בתשובה שלימה גם ממקום נפילתו העמוקה מאד עד אין שיעור. כי אף שעיקר הגלות בפועל הוא התגברות תאוות הגוף על הנפש, אולם משך הגלות מה שאין האדם מתעורר לשוב מני חושך ונזקן בחטאיו ואינו לוחם מלחמות ה' לצאת משם, הוא רק בגלל העדר הדעת הזה שאינו מאמין ברחמי ה' עליו, וכמבואר שם (בלקו"מ ח"ב ס"ז ה"ג) שמי שיש לו דעת זה שה' אתו עמו ואצלו ניצול מעוונות, ואף אם חטא הוא זוכה לתקן הכל בתשובה בבחי' בית המקדש, כי בידיעה זו תלויה כל ההתקרבות להשי"ת.

התגלות הדעת של פסח

וכיון שנתבאר שבכל שנה ושנה בפסח מתעורר הכח הזה של גאולה ממצרים לכל אחד ממקום

נפילתו, הרי בהכרח שאז גם מתנוצץ מחדש הארת הדעת המופלא הזה של הכרת חסדי ה', לחזק ידיים רפות וברכיים כושלות שנפלו למקום שנפלו, כי זה עצמו תחילת התקרבות ישראל לאביהם שבשמים, וכנ"ל, שהבא לשוב צריך להתחיל בידיעה זו, כי רק עי"ז יכול להתגבר ולהתחיל לשוב.

וכמו שמבואר בדברי מוהרנ"ת (בהל' פסח ט' ה"ג) וז"ל: "כי בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, כי בכל דור ובכל שנה ושנה צריכים להמשיך מחדש ידיעה הקדושה האמתית הזאת לידע בכל עת בידיעה חדשה כי ה' הוא

"צריכין להאמין שבלילה הזאת, ובפרט בשעה זו שישראל יושבין על הסדר ועוסקים בסיפור יציאת מצרים, נמשך אז מלמעלה הארה גדולה, עד שכל אחד יבול להתקרב לעבודת השי"ת בהתקרבות אמיתי, אפילו אם עבר עליו מה שעבר."

האלקים, מכל שכן בשלש רגלים שבהם התחדשות הדעת והמוחין, בפרט בפסח, שהוא ראש לרגלים, תחילת ההתגלות. ועיקר הדעת הוא בחינת הארת בן ותלמיד, דהיינו להודיע לדרי מטה בחינת שוכני עפר המונחים במקום שמונחים, בדיוטא התחתונה מאד מאד, להודיעם כי ה' עמם ואצלם וקרוב להם תמיד, כי מלוא כל הארץ כבודו."

ובדבר הזה אנו עוסקים בכל מצוות ליל הסדר, להאיר בנו על ידי המצוות הללו את הארת הדעת הזאת, שנזכור בכל עת שה' אתנו עמנו ואצלנו ומשגיח עלינו בכל עת לטובה. וכמו שבמצרים מחמת היותנו חולים קשים מאד בפגם הדעת, הוכרחנו להגיע לרופא הגדול שיחיה וירפא אותנו להכניס בנו הדעת הזה של קרבת אלוקים - וכמו שכתב רביז"ל (בלקו"מ, ח"א ל-ב): "בעת שהיו ישראל במדרגה קטנה מאד, דהיינו במצרים, שהיו משוקעים במ"ט שערי טומאה, היו צריכים רבי גדול ומלמד גדול ונורא מאד, דהיינו משה רבניו ע"ה, כי כל מה שהוא קטן ומרוחק ביותר צריך מלמד גדול ביותר שיהיה אומן כזה, שיוכל להלביש שכל עליון כזה, דהיינו השגתו יתברך שמו, לקטן ומרוחק

כמותו" - כך בכל שנה בפסח שהוא זמן התקרבות ישראל לאביהם שבשמים, צריך להאיר בנו על ידי כל המצוות הנוראות של פסח את הדעת דקדושה, כי "כל מצוותיך אמונה", ועל ידם אנו יכולים להשיג דעת ההתחזקות הזה שהוא יסוד גאולת הנפש והתחלת ההתקרבות לאבינו שבשמים.

וזה שאמרנו לעיל, שבליל פסח עצמו אנו משברים הגלות ויוצאים לחירות ומתחילים להתקרב לאבינו שבשמים, כי כאמור כל הגלות הוא על ידי חסרון הדעת, וכשמקבלים הדעת הזה של אהבת ה' אלינו והשגחתו, שהוא ידיעת ההתחזקות שהצדיקים מאירים בנו, על ידי זה נכנע הרע ואנו יוצאים לחירות ואנו הולכים וקרבים להשי"ת. והם הם רפואות הרופא הגדול שנותן לחולים הגדולים ביותר את תרופת ליל הסדר, לרפאות הנפש מחולשתה ולחזקה ולאמצה בשבעה משיבי טעם להתחיל להתקרב לאבינו שבשמים.

הארות ההתחזקות במצות ליל הסדר

ועל כן ננסה בעז"ה לטעום מעט מזעיר בנקודת המצוות של הלילה הקדוש הזה, למצוא בהם דברי חפץ איך הם רומזים ומאירים את ידיעת ההתחזקות, כפי שמבואר בדברי מוהרנ"ת ז"ע. ואף כי הוא כנגיעה בעלמא מהרחבת דבריו בכמה אופנים בענין זה, אולם יש בהם די לעורר הלבבות לעמוד ולצפות בכל מצוה ומצוה בלילה קדוש זה, שנזכה שבכח המצות יאיר בנו הדעת הזה שה' אתנו ועמנו ואצלנו ועי"ז נתחזק לצאת ממצרי תאוות גופנו ומידותיו הרעות, ונזכה גם אנו לגאולת הנפש.

חמץ ומצה

תחילה נציץ על ענין איסור החמור של חמץ וקדושת מצה, שהוא עיקר המצוה של חג המצות. מבואר בדבריו הק' (בהל' פסח ט' ה"ג אות ב) שכאשר מאירים לאדם דעת בעת שפלותו העצומה שיידע שה' אתנו עמו ואצלו, אזי הרע מעורר נגד זה קושיות ובלבולים וחקירות בלי סוף, לערער ולפקפק על זה. והם עיקר החלישות הדעת המתגברת בכל עת לחשוב כי אפסה תקוה מחמת עוצם הנפילות. וגם כששומעים חובת התשובה, הרי זה מביא עליהם רק יראה לרעה וחלישות הדעת, כי נדמה להם שאין בכוחם לבוא לשלימות הנרצה. ועל כן יחד עם קבלת הדעת הקדוש הזה, ציוותה עלינו לתורה באיסור חמור שלא לאכול חמץ ולא ייראה ולא ימצא ברשותנו, שזה רומז ש"תיכף כשנתן מים בעיסה, שהם בחינת מימי הדעת שנמשכים ממקום גבוה מאד, צריכים לאפות העיסה מיד בחיפזון, והאפייה על ידי האש, שהוא בחינת יראה, בחינת צמצום, לצמצם המוחין תיכף שלא יתחילו כלל לחקור במה שלמעלה ממנו", ומוסיף שם: "כי לקרב הרחוקים קשה מאד, בפרט הרחוקים ביותר, כי מאחר שכבר נתעו כל כך בדרכם הרע, בפרט כי רובם מוחם פגום מאד, על כן בוודאי קשה מאד להכניס בו הדעת ולגרש ממנו רוח שטות ולהוציאו מעוונות ופגמים. ועל כן צריך להתנהג עם המתקרבים ברחמנות נפלא ועצום ורב מאד, ובדעת ושכל נפלא ונורא, באופן שייכנס בהם יראה

ה' לטובה, שישבו להשם יתברך על ידי זה ולא יתרחקו ח"ו על ידי היראה. דהיינו שלא ישתלשל מדבריו אחיזת היראה רעה, שהוא בחינת דינים, בחינת עצבות ומרה שחורה, שמזה באים כפירות, שכל זה הוא בחינת חמץ ושאר שנקרא יגון ואנחה ועל ידי זה תוקף הדינים רחמנא ליצלן, רק צריכין שהיראה תבוא רק לטובה לקרב ולא לרחק. ו"כל אחד לפי מדרגתו ואפילו אם מונח במקום שמונח צריכים להאיר עליו הדעת ולהודיעו כי עדיין ה' עמו כי מלוא כל הארץ כבודו, אבל תיכף יכנסו בו קושיות הרבה על השם יתברך ועל הצדיקים, על כן צריך לזהר לצאת מחמץ למצה שלא להחמיץ מוחו כלל" אלא לקבל אמת זה שה' אתו עמו ואצלו.

וזהו קדושת אכילת מצה שמשרישה אמונה וכמבואר בזה"ק שהיא 'מיכלא דמהימנותא' שהיא אכילה קדושה מאד, בחינת מן, בחינת עוגה שהוציאו ממצרים טעמו בהם טעם מן, והמן הוא בחינת מה, בחינת כי לא ידעו מה הוא, דהיינו בחינת הארת הרצון. כלומר, שבמצה גנוז כח אמונה ודעת עצום מאד להאיר הארת רצונו יתברך בנו בלי גבול, ואסור לנו להרהר בזה, שזה איסור חמץ, אלא לקבל אמת זה כמו שהוא ולהתחיל לומר שיר והלל ושבחים והודאות לה' ית' שרוצה בנו ובא לגאלנו. ומבאר שם שזהו ענין אמירת ההגדה על המצה, כי צריכים "רק לחזור לאחוריו, להודות ולהלל לה' על כל הנסים והנפלאות שעשה עמנו שהגביהנו ורוממנו למעלה למעלה ממדרגותינו. וזהו 'לחם עוני' 'שעונין עליו דברים הרבה', שהוא הלל גמור וסיפור יציאת מצרים, כי זה עיקר התיקון עתה להינצל מלהיכנס בחקירות, שהם למעלה מהזמן, שהם בחינת חטא אדם הראשון בעץ הדעת טוב ורע דאסתכל במה דלא היא לה רשו, שאנו צריכין עתה לתקן זאת בשעת יציאת מצרים בפסח כידוע, רק ישתדל להביט על ה' ונפלאותיו אשר הפליא חסדו עמנו, ויענה לה' דברים הרבה להודות ולהלל אותו יתברך על חסדו ונפלאותיו".

וכמובן שזאת צריך לנשא הלב בעת ביעור חמץ ואכילת מצה, שבזכות מצוה זו נשרש ונבער מקרבנו כל פקוק באמיתת אמונת אהבתו אלינו בכל מצב שהוא, ונאמין באמת ובאמונה שחפץ בנו. כי ע"כ ציווה עלינו לזכור בלחמא עניא זו, כדי שנאמין שגם אנו בגלותנו מוכנים לגאולה כזו בחיפזון, והוא ית' משגיח עלינו ברחמי בכל עת כי אין שום טבע, רק השגחה מלאה באהבת עולם, שזה עיקר ענין מצה (עיי' לקו"ה ברכת השחר ה-יב)

קדש

ועתה נתבונן קמעא על סדר סימני הסדר.

מבואר בדברי מוהרנ"ת (נט"י לסעודה ה' יט) שענין קידוש על היין, כי היין מביא שמחה כמ"ש "ויין ישמח", והשמחה היא האהבה, "כנראה בחוש שמי שהוא ירא שמים ושותה יין בקדושה בשבת ויום טוב, אזי יתעורר לבו בהשתוקקות נמרץ לה' יתברך, כי זכה היין משמחו בחינת ויין ישמח לבב, ושמחה הוא בחינת הרחבת הלב בהשתוקקות נמרץ לה' יתברך וכמו שכתוב נזכירה דודיק מיין מישרים אהובך". כי על ידי התרוממות הדעת ממשיכים הידיעה של הארת הרצון, שהשי"ת רוצה בנו גם במקום שפלותנו וכוללים את העולם הזה

השפל עם העולם הבא, ומאמינים שהוא ית' קשור עמנו על אף נמיכותנו. ו"על כן תיכף בכניסת שבת צריכים לקדש על היין שהוא בחינת רצון, כי עיקר הכלליות הוא על ידי הרצון, כי העיקר הוא להמשיך רחמנות על העולם להאיר בהם הדעת להוציאם מהרוח שטות שמשם כל העוונות והפגמים רחמנא ליצלן", ומבאר שם שבפסח, כיון שאנו עדיין בתחילת ההתקרבות וקודם מתן תורה, על כן צריכים להקדים בשתי כוסות יין ולספר כל סיפור ההגדה כדי לעורר דעת ורצון זה הנכלל בשמחת היין שהוא הארת הרצון וההתחזקות הזאת שה' רוצה בנו עי"ש.

במקום נוסף (הל' ר"ח ג-ד) מבאר רבי נתן שהקידוש בא לגלות שגם בהסתרה שבתוך הסתרה במקום שנראה שהסט"א כבשה את האדם לגמרי, מ"מ יש

בדבר הזה אנו עוסקים בכל מצוות ליל הסדר - להאיר בנו על ידי המצוות הללו את הארת הדעת הזאת, שנזכור בכל עת שה' אתנו עמנו ואצלנו ומשגיח עלינו בכל עת לטובה.

שם דעת דקדושה שה' משגיח עלינו בכל עוז: "כי הקידוש הוא בחינת מקרא קודש, דהיינו שקורין את הקודש, דהיינו חכמה ודעת, ועל ידי זה נתקדש היום, ועל כן אזי על ידי זה הדעת יכולין לגלות ההסתרה שבתוך הסתרה".

וזה הדעת שצריך לעורר בכל הארבע כוסות, שבכוחם לרומם הדעת ולהכניס שמחה, וכמו שהבאנו לקמן מדברי רביז"ל (בלקו"מ ח"א סי' כ"א) שבפסח "עיקר המצוה ביין, להורות על תיקון הדעת, בבחינת 'זכה נעשה ראש' היינו דעת". ואף שנתקנו לפרסומי ניסא על מה שעשה עמנו נסים ונפלאות במצרים [וכמשארז"ל שהם כנגד ד' לשונות של גאולה שהיו שם], אבל באמת עיקר פרסום הנס של העבר נועד לתת תקוה על העתיד, לשמוח בה' ולקוות לו שכימי צאתנו מארץ מצרים יראנו נפלאות גם כאשר איננו זכאים כלל. וזה עיקר ההשתוקקות שצריך לרצות בעת שתיית הד' כוסות על הסדר, שעל ידי היין המשמח יכנס בנו דעת זה של שמחו בה' בכל עת, כי רוצה ה' בעמו ויפאר ענינים בישועה לעד.

ורחץ-כרפס

ידוע כי אחד מעיקרי העונשים על העוונות הוא שמשליכים את האדם לדאגת הפרנסה, וזהו בחי' בעצבון תאכלנה, שהוא הסתר פנים (עיי' בלקו"מ ח"א כב, ובלקו"ה קדושין ג-ג ואילך) וזוהי העלמת ההשגחה כמובא (עיי' לקו"מ, ח"א ג-א) ומחמת זה שכחו הרבה

בבורא יתברך כי נדמה להם מרוב עצבונם הגשמי שהשליכו אותם לגמרי רח"ל. והבאים לשוב בתשובה ולהתחיל להתקרב לבורא יתברך, הרי אחד מעיקרי המניעות והחלישות הדעת הוא, מה שנדמה להם שה' אינו אתם עמם ואצלם בראותם גודל העניויות והדחוקות, וזה גורם לריחוק ברוחניות, כי מחמת דחקם נדמה להם שאין חפצים בתשובתם ח"ו.

וזה גם היה חלק עיקרי בעוצם גלות מצרים, שהתגבר עליהם הדחוק והמיצר ומרירות הממון והפרנסה בגשמיות, שזה בחי' וימררו את חייהם בעבודה קשה (עיי' לקו"ה חול המועד ד-ז ועוד). ומזה היה ג"כ אחיזה גדולה לנפילתם ברוחניות, [וכמו שמצינו אצל עמלק שע"י ההסתרה בפרנסתם כאשר צמאו למים, היה בידו להכניס הספק בלבם לשאול היש ה' בקרבנו אם אין, וכמו שהרחיב בלקו"ה ה' כלאי בהמה ה"ד שבעת צרה גשמת יכולים ח"ו לעקם מאד לב האדם מאמונתו]. ומי שרוצה לשוב בתשובה צריך שיעורר בלבו המתקה והתחזקות גם על החלק הגשמי, דהיינו שיתחזק בבטחון וישמח בחלקו, ויבין שהכל לטובה, וימתין לישועת ה' גם בגשמיות, ועי"ז לא יוכלו להפריד לבו מידיעת השגחתו יתברך גם על החלק הרוחני.

וע"כ בליל פסח כשבאים להתחיל להתקרב להשי"ת, מעוררים ענין הבטחון, שהוא עיקר גדול בהתחזקות, להאמין שה' אתנו ואצלנו, ולעורר הארת הרצון שרוצה בנו. וכמו שכתב רבי נתן (שם, בציעת הפת ו-כ) וזה לשונו: "וזהו 'ורחץ', רחיצה' בחינת בטחון, כי בטחון בלשון תרגום הוא רחיצה. ומקודם אכילת הכרפס נוטלים גם כן ידיו שזהו סימן 'ורחץ', לומר שאפילו אכילה זאת של מעט ירק אין בכוחי להמשיך כי אם על ידי בטחון בחסדך לבד. וזה עיקר שלימות הבטחון, שאפילו כשהאדם בעניות ובדחוקות גדול ופרנסתו מצומצמת מאד ואין לו כי אם מעט ירק, אל יהרהר אחר מידותיו רק יאמר 'הלא גם זה המעט ירק הוא חסד נפלא מה' יתברך', על כן אני בוטח בו, כי האלקים הרועה אותי במעט ירק הזה הוא יכול לפרנסני בכבוד ועושר גדול כרצונו. וביציאת מצרים היו ישראל חזקים מאד מאד בבטחון, כמו שכתוב 'וגם צדה לא עשו להם' והכתוב משבחן מאד על זה. על כן אנו ממשיכים עתה עלינו הבטחון בזה, כי אנו מאמינים שגם זה המעט ירק הכל בהשגחה נפלאה מה' יתברך. ועל כן נקרא בשם 'כרפס' שהוא שם של בגדי משי יקרים, כלומר, אני בוטח שהכל בידך וזה המעט ירק הוא חידוש נפלא כמו לבושים יקרים הנקראים כרפס. ואני בוטח בך שאתה יכול להגביהני לפרנסני בעושר וכבוד, בבגדי כרפס, כי הכל בידך לבד. וזה עיקר המתקת מוחין דקטנות, וזה עיקר תיקון העניות, שבשביל זה נקראת המצה 'לחם עוני' שהוא תיקון להעוני, כי העיקר על ידי בטחון שהוא בחינת מצה שנאפית בחפזון כי גורשו ממצרים וכו' וגם צידה לא עשו להם. וזהו גם כן אכילת הכרפס שרוחצין ידיו ואוכלין אותו קודם כל המאכלים, לחזק הבטחון מתכלית תכלית העניות, לבטוח בו בישועתו, כי הכל ממנו יתברך לבד והעושר והכבוד מלפניו, שעל ידי זה מגרשים הרוח שטות וזוכים לדעת".

ובכח בטחון זה מקבלים דעת שלא תיחלש דעתו

ממעבריו הגשמיים, אלא יאמין שה' אתו ועמו שם, וכך יוכל להתחדש גם בחלק הרוחני לזכור בחסדי ה' ולצפות ולייחל לו, שמזה תבוא גאולתו.

יחזן

רבי נתן מוצא בבציעה זו הארת דעת להאמין שגם בעת הסתרה שבתוך הסתרה ה' אתנו ועמנו, שזה כאמור מיסודי הדעת הנצרכים למתחיל להתקרב לבורא מעומק שפלותו. וכה הם דבריו הנפלאים (בהל' ר"ח ג-א): "זוה שלוקחים שלש מצות ומשברים האמצעית לשנים ... ועל כן משברים האמצעית, שהוא הלוי, שממנה מתעוררים הדינים כידוע ומשם משתלשל ויורד יניקת ההסתרה, וצריך להמתיק הדין בשרשו ואז ממילא הם נשברים ונופלים למטה. וזה בחינת שבירת מצה האמצעית, שהוא הלוי, לשבר ולהמתיק כח הדינים שבקדושה, שזה בחינת יציאת מצרים העליונה מיצר הגרון שזהו סטרא דלוי כידוע, ועל ידי זה ממילא נשבר ההסתרה והסטרא אחרא למטה, ואז נתגלה הדעת ואזי נשלם המלכות. ועל כן עיקר מצות מצה היא רק בזו שנשברה, שבה מקיימים אכילת מצה ואפיקומן והיא הנקראת לחם עוני שהיא עיקר המצה כמובא, כי דייקא על ידי בחינת שבירת המצה האמצעית נעשה בחינת מצה, כי היא בעצמה, בחינת שבירת חמץ למצה, דהיינו בחינת התגלות ההסתרה שנעשה על ידי שבירת בחינת הלוי, ועל כן נקרא יחץ בבחינת חצות, בחינת חצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים, בחינת התגלות ההסתרה."

במקום נוסף (גילוח ג, יד) מוסיף רבי נתן, שהטעם שאנו מצפינים כעת את את החלק הגדול, כי אסור לרצות להבין בדעתנו איך גם בעת ההסתרה ה' אתנו וגומר עמנו לטובה, רק מתחזקים בכך בדרך אמונה בלבד. והרי תמצית דבריו: "וזהו בחינת מצה פרוסה, בחינת לחם עוני מה דרכו של עני בפרוסה, כי אף על פי שלחם מצה הוא בחינת מוחין גדולים מאד מאד, אף על פי כן נקראת לחם עוני, כי עיקר השגת החכמה לדעת שעדיין הוא עני מן הדעת, וזה בחינת מצה פרוסה שפורסין אותה לשנים והחלק האחד טומנין ומצפינין לאפיקומן והחלק השני מגלים ועונין עליו דברים הרבה, שמרמזים שעדיין הדעת רחוק ממנו ועל כן אין אנו רוצים להשתמש עם הדעת עכשיו כלל, רק החלק הנקרא 'לחם עוני' שעונין עליו דברים הרבה, כי אנו מתחזקין רק באמונה ועונין וצועקין לה' יתברך ומשתוקקים אליו, אבל החלק הגדול המרמז לדעת אנו טומנין עד הסוף, כי אי אפשר להשתמש בדעת עד לבסוף המרמז על הקץ האחרון שאז תימלא הארץ דעה, ואז נזכה לדעת שלם, כי אפיקומן בחינת דעת, בחינת אפיקו-מן, בחינת עוגות שהוציאו ישראל ממצרים טעמו בהם טעם מן ומן הוא הדעת כידוע".

מוניד

לאמתו של דבר אין צריך להכביר במילין איך ההגדה הקדושה והנוראה קוראת ומכרזת בגלוי שה' יתברך עמנו ואצלנו בשפלות מיצרי נפשנו, כי זה עיקר כל הסיפור, מתחיל בגנות ומסיים בשבחו של מקום ועוצם חסדיו גם לבלתי זכאים, והשי"ת מצווה שנזכור זאת ונרחיב בסיפור זה, כדי שגם אנו נתחזק בגלותנו לצעוק אל ה' ולהאמין בגודל השגחתו ורחמנותו עלינו בעת שפלותנו. אבל

אעפ"כ הבאנו מעט מזעיר ממה שרביז"ל ומוהרנ"ת אורו עינינו בפרטיות מהנאמר בהגדה קדושה זו לחזק לבנו אל ה' בעת גלותנו.

רבינו הקדוש גילה לנו, שאמירת ההגדה בקול רם מתקנת את הדעת שהוא תיקון הברית, כלומר, ע"י ההגדה אנו שבים ומתקנים את הידיעה הזאת שאנו קשורים בברית אהבה וידידות עם השי"ת, ועי"ז נתקן מוחנו מלרצות רצונות גופניים ותאוות שפלות, וכלשון קדשו (בלקו"מ ח"א כ"ז): "גלות מצרים, שהיה על פגם הברית כידוע כו' וירעו לנו המצרים ונצעק אל ה' אלקינו וישלח מלאך' פירשו חז"ל זה משה, 'ויציאנו' כי פגם הברית הוא פגם הדעת, והקול הוא מעורר הדעת, ובשביל זה 'ונצעק' וישמע את קולנו, והקול מעורר הדעת, וישלח מלאך' זה משה בחינת דעת, ועל ידי התגלות

בעת אכילת הכרפס אנו ממשיכים על עצמנו בטחון נמור בהשם יתברך שהוא מפרנסנו תמיד, ובזה אנו מחזקים לבנו בעבודת ה', לעבדו ית' בלי שום דאגות וטרדות.

הדעת כתיקונו אז 'ויציאנו', ובשביל זה אומרים את ההגדה בקול רם, כי הגאולה היתה על ידי קול, בבחינת 'וישמע את קולנו' ובשביל זה נקראת בשם הגדה, להורות על תקון הברית, בבחינת 'ויגד לכם את בריתו', ועיקר המצוה ביין, להורות על תקון הדעת, בבחינת 'זכה נעשה ראש' היינו דעת".

ומכלל דבריו שמענו שעיקר ההתלהבות והרמת הקול המעורר הכוונה בעת אמירת ההגדה היא, לשוב ולעורר את הקשר הנצחי ואת האהבה שאין לה הפרה בינינו וביין ה' יתברך. וזו גם כוונת כל הד' כוסות, שהיין מרים הדעת, כדי שנוכל להתבונן ולתקן את אשר פגמנו והתרחקנו מבוראנו לאהבות נפולות, ועתה אנו שבים ומאמינים בטובו וחסדו ומתקנים דעת זה בשלימות, שזה עיקר התחלת ההתקרבות לאבינו שבשמים.

ומוהרנ"ת מוסיף ומרחיב (בהל' פסח ה"ט ה"ל) שכידוע שעיקר גלות וגאולת מצרים היתה לתקן חטא אדם הראשון שפגם בדעתו ועי"ז התרחק מהשי"ת, ותפקידו להאמין שה' אתנו עמנו ואצלנו ולעזוב כל החכמות והחקירות שמבלבלות ומעציבות בעינינו זה, רק לענות דברים הרבה של הילול ושבח [בהגדה של פסח] ולעורר הידיעה הברורה שהוא ית' אתנו ועמנו גם בעומק שפלותנו.

וכלשונו הזהב שם (אות ב'): "וזהו לחם עוני שעונין עליו דברים הרבה, שהוא הלל גמור וסיפור יציאת מצרים, כי זה עיקר התיקון עתה להינצל מלהיכנס בחקירות שהם למעלה מהזמן, שהם בחינת חטא

אדם הראשון בעץ הדעת טוב ורע דאסתכל במה דלא הוא לה רשו, שאנו צריכין עתה לתקן זאת בשעת יציאת מצרים בפסח כידוע. וכן הוא בכל אדם, שכל אחד לפי מדרגתו ואפילו אם מונח במקום שמונח צריכים להאיר עליו הדעת ולהודיעו כי עדיין ה' עמו, אבל תיכף יכנסו בו קושיות הרבה על השם יתברך ועל הצדיקים, על כן צריך לזהר לצאת מחמץ למצה שלא להחמיץ מוחו כלל רק ישתדל להביט על ה' ונפלאותיו אשר הפליא חסדו עמנו ויענה לה' דברים הרבה הודות ולהלל אותו יתברך על חסדו ונפלאותיו".

ועיין עוד בדבריו (שם, אפוסטרופוס ג-ד) שמבאר ענין ההגדה וההלל והניגון, שע"ז מתחילים להידבק בהשי"ת, וזה לשונו: "וזה שנקרא המצה לחם עוני שעונין עליו דברים הרבה, היינו קולות דקדושה שאנו עונין על המצה בפסח, כי מחמת שאנו שומרין אותה מאוירא דהאי עלמא שמשם אחיזת הקולות דסטרא אחרא על ידי זה אנו זוכין לענות עליו דברים הרבה, היינו קולות דקדושה, היינו בחינת הלל וניגון דקדושה, כי כשזה נופל זה קם, כי עתה בפסח הוא תחילת התקרבות ישראל לאביהם שבשמים, ועיקר ההתקרבות והדבקות של איש הישראלי לה' יתברך הוא על ידי קול ניגון דקדושה, כידוע גודל מעלת הנגינה לכל מי שרוצה לדבק את עצמו בה' יתברך, כי הנגינה יש לה כח גדול להמשיך את האדם לה' יתברך. ועל כן לעתיד לבוא שאז יהיה עיקר ההתקרבות והדבקות לה' יתברך שזה יהיה עיקר הקיבול שכו, אז יתער שיר וניגונא בעלמא, כי עיקר ההתקרבות והדבקות הוא על ידי קול נגינה" [ועיין מש"כ בזה בהל' נשיאת כפיים ה-ז]: "עיקר התחברות שני דברים הרחוקים זה מזה מאד שהם כמו שני הפכים, עיקר התחברותם על ידי ניגון, כי עיקר הדבקות וההתחברות להשם יתברך מזה העולם השפל והגשמי והנמוך מאד הוא על ידי ניגון וזמרה, וכמו שרואין בחוש שאפילו האדם הרחוק מאד מהשם יתברך ומונח בדיוטא התחתונה, על פי רוב על ידי ניגון נתעורר להשם יתברך ומזכיר את עצמו היכן הוא בעולם".

ועכ"פ נתבאר שעיקר הרמת הקול בהילול ושבח וניגון שבכל ההגדה הוא לעורר האמונה הברורה שהשי"ת רצה להתחסד עמנו ונרצה להתחבר עמו ולא נלך אחר כל בלבולי היצר שרוצה להטעות אותנו ח"ו כאילו אפס תקוה.

מה נשתנה – השאלות והתשובה

בעת ההגדה אנו מעוררים שאלת הבנים, ומבאר בדברי מוהרנ"ת הרבה שזה בא לתקן כל השאלות והחקירות והבלבולים של חכמת הטבע שממנה תוצאות כל מיני עצבות וייאוש שנדמה לאדם שה' עזבו וכנ"ל, וע"י השאלה והתשובה בלילה זה מגלים השגחתו ורחמנותו בכל עת. וכמו שהרחיב (בהל' נטילת ידים שחרית ב, יד) וז"ל: "וזהו בחינת שאלת הבן, שמצוה שישאל הבן מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות", כי צריכים אז בליל פסח לשאול דוקא קושיות 'מה נשתנה' כדי להשיב על זה 'עבדים היינו', דהיינו שהשם יתברך עשה עמנו נסים וגילה השגחתו יתברך בעולם. ועל ידי קושיות זו של 'מה נשתנה' מכניעים ומבטלים ומתמצים כל הקושיות של חכמת הטבע, כי על ידי זה מגלים ההשגחה, כי על ידי קושיות זו נתגלה ההשגחה ונתבטל לגמרי

כל הקושיות שלהם. וזהו מה נשתנה הלילה, היינו שהקושיא מה זה היה שבלילה שמרמז על הגלויות בחינת הטבע יהיה התגלות ההשגחה כל כך, והתינוך 'עבדים היינו' ולא יכולנו לצאת משם כי אם על ידי התגלות ההשגחה לבד, והיה מההכרח לבטל אז הטבע לגמרי, ועל כן היה הנס בלילה דייקא, כדי להכניעם בשרשם להפך הלילה ליום כי בטל הטבע לגמרי."

ועיין נפלאות מה שהרחיב עוד בענין זה (בהל בציעת הפת ו, כא) שלמעשה אין תשובה מספקת על הקושיות, "אבל כל התשובה הוא רק שמספרים כי עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו ה' אלקינו משם וכו' ומאריכים בסיפור זה, אבל בכל זה עדיין אין תשובה מספקת וטעם גמור על כל המצוות והשינויים כמובן לכל, אבל באמת זה עיקר התיקון שמודיעים לו שכל השינויים שבלילה הזאת וכל התורה והמצוה הכל בשביל להמשיך עלינו האמונה הקדושה שגילה לנו ברחמי על ידי יציאת מצרים על ידי האותות והמופתים הנוראים שעשה עמנו עד אין חקר, שעל ידי זה ראינו עין בעין כי ראוי לנו לעבדו ולקבל על מלכותו באהבה כאשר ציוונו על ידי משה".

ומבאר שם, שזה שמוכיחים לבן הרשע שאם היה שם לא היה נגאל, כי כל הגאולה תלויה רק באמונה זו "רק שלא היה אפשר לנו לבוא לאמונה, על כן עשה לנו נסים ונפלאות כאלה והראה לנו שראוי להאמין, וישראל עם קדוש קיימו כן והסתכלו על האמת והאמינו בה' ובמשה עבדו, אבל לבאר לך הדעת בפרטיות שתדע טעם העבודה זה אי אפשר", ומסיים שם בדבר נפלא: "וכל כוונתנו אפילו בתשובת הרשע, הוא לטובתו, אולי ישוב על ידי זה מרשעתו ויכניע לבבו לבלי לשאול קושיות ברשעות כזה. וכמו שכבר פעלו הצדיקים, שכמה רשעים שבו בתשובה על ידי דבריהם שהכניסו בהם שיסתכלו על האמת ולא ישאלו קושיות יותר מדאי, מאחר שכבר הופיע עליהם הדעת שראוי להם להאמין על ידי כל האותות והמופתים".

וכעין זה הרחיב נפלאות (בהל פסח ט-י) וזה לשונו: "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן. פסח הוא פה סח, בחינת שיחו בכל נפלאותיו, דהיינו מצות סיפור יציאת מצרים לשוח ולספר בכל עת בנפלאותיו הנוראות שעשה עמנו ביציאת מצרים, וכן מה שעושה עמנו בכל דור ודור ובכל עת ועת, כי לא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם בדרכים נפלאים ונוראים מאד. ומצוה גדולה על כל אחד ואחד מישראל לשוח ולספר בזה תמיד, בחינת שיחו בכל נפלאותיו. וכשם שמצוה עלינו לספר בזה תמיד, כך אסור לנו לשאול ולחקור במה שלמעלה משכלנו לשאול ולהקשות ח"ו קושיות שאי אפשר להבינם ולתרצם, כי דרכי ה' נפלאים מאד", עיי"ש המשך נעימות ביאורו על התשובה לבן החכם.

ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו

ובסיפור יציאת מצרים חייבו חז"ל שיהא מתחיל בגנות ומסיים בשבח, ומבואר בדברי מוהרנ"ת שהכוונה בזה לכלול הארת הגילוי גם בהסתרה של הגנות, ועל ידי סיפור הנפלאות נזכה להבין שגם בגנות נסתר רחמנות עצומה, וכמו שכתב (בהל בציעת הפת ו-ז): "כי מתחילה עובדי עבודה זרה היו

אבותינו ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו, שכל זה הוא בחינת הארת האצילות שהוא תכלית העולם העליון, בעשיה שהוא תכלית עולם התחתון בחינת הארת הבן חכם בבן רשע (כמבואר בכוונות), כי עתה צריכים לדבר בזה הרבה ולהרבות בסיפור הנסים של יציאת מצרים כדי להמשיך הארת הרצון, כי עתה עיקר התיקון על ידי הדיבור שמרבים לספר ביציאת מצרים שזה בחינת פסח פה סח בחינת 'כל המרבה לספר', וכן הוא בכל אדם שצריך להרבות להודות לה' יתברך".

וראה בספר שיח שרפי קודש (ד, כד) ש"היו [אנ"ש] מדגישים ומבארים הרבה את הכתוב בספר נחת השולחן על הנאמר בהגדה 'מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו ועכשיו קרבנו המקום' וכו' (הובא לעיל). שהנה זה דרך הבעל דבר תמיד להזכיר **האדם את פשעיו וחטאיו שמקודם, אולם אנו אין לנו אלא את ה'ועכשיו קרבנו המקום', שהוא הרגע שעומד בו האדם, וכך בכל רגע ורגע, כי העבר אין, אין ממש, ועל ידי שיחשוב האדם רק על ה'ועכשיו' יזכה להתקרב אליו יתברך כראוי**".

והיא שעמדה

ומה מאד צריך להלהיב הלב בסיפור ההגדה בעת שמזכירים עוצם ההבטחה של 'והיא שעמדה', שגם אנו בעבודתנו ובגלותנו מובטחים ועומדים על השגחתו שלא יטשנו ולא יעזבנו ואף אם אנו בלתי זכאים לגמרי, כי גם אז היו אבותינו חסרי זכות, ואעפ"כ באהבתו וחמלתו גאלם וינטלם וינשאם, וכמו שמבאר (בהל נטי"ש ד-ד): "בחמלת ה' עשה עמנו ניסים ונפלאות גדולות ונוראות עד שהאיר על ישראל הארה גדולה ועצומה מאד בליל שמורים, כמו שכתוב 'ועברתי בארץ מצרים, אני ולא מלאך', ותרגמו ואתגלית, וכמובא בכוונות, עד שמגודל ההארה נפלו ומתו כל בכורי מצרים שהיו אורבים להתגרות ולהתגבר על ידי זה דייקא, כי לא היו יכולים לסבול אפילו מרחוק התנוצצות האור הגדול הזה, כי אז בחמלתו האיר עלינו אור גדול מאד כל הלילה הקדושה הזאת, שהוא ליל שימורים, עד שנתבטל כח הסטרא אחרא, שהוא בחינת מלכות מצרים אז מאד, ואז ברחו ישראל תיכף".

עשר מכות

וכן בעת סיפור ה' מכות, שהיו נגוף למצרים ורפוא לישראל וגילה עוצם אהבתו אלינו גם בעת חשכת מעשינו ששידד מערכות תבל ונקם במענינו, וחייב אותנו לזכור כל זאת כדי להורות לדורות עוצם רחמנותו ואהבתו גם לשפל שבשפלים.

וראה מה שכתב (בלקו"ה העושה שליח לבח"ג ג-ד) שבמכות אלו גם גילה כח רפואתו, ושברצונו יכול לרפאות מכל תחלואי הגוף והנפש, שמזה ניקח חיזוק עצום על תקות רפואתו, וז"ל: "בהעשר מכות היו שינויים ומופתים נפלאים בכל הארבעה יסודות שהם אש רוח מים עפר, שהם בחינת דומם צומח חי מדבר, כי נלקו במים בחינת יסוד המים, ועפר הארץ היה כינים זה בחינת יסוד העפר, ורוח הקדים נשא את הארבה זה בחינת יסוד הרוח ואש מתלקחת בתוך הברד זה בחינת יסוד האש, וכן נלקו הדוממים שהוא עפר הארץ והצומח שהם כל עשב השדה שהכה הברד וכו', וכן החי שהוא הערוב שבא עליהם וכן הדבר שהרג כל מקניהם, וכן נלקה

המְדַבֵּר שהוא האדם בכל המכות, בפרט בשחין ומכת בכורות. נמצא, שעל ידי העשר מכות הראה להם שהוא יתברך שולט בעולם בכל הארבעה יסודות, אש, רוח, מים, עפר ובכל הדומם, צומח, חי, מדבר, כי ממנו החיות לכולם ועל כן יכול לעשות כרצונו. ועל כן בכל פעם הראה גבורתו שיכול לבטל המכה, כמו שכתוב התפאר עלי למתי אעתיך לך וכו' למען תדע כי לה' הארץ, היינו, שהראה להם שהוא יכול להשלים כל החסרונות על ידי הרוח חיים שלו, כי כל המכות הם חסרונות והוא יכול להסיר המכות ולהשלים כל החסרונות, כי ממנו הרוח חיים לכל הדברים שבעולם".

פסח מצה ומרור

וכן באמירת טעם השלושה מצוות של פסח, יש לעורר הלב להתוודע ולהיגלות גודל רחמי עלינו לעד. כי פסח ע"ש הדילוג, להורות שאף שהיינו חייבים כמצריים אעפ"כ דילג וחס עלינו מגודל רצונו בנו, וכן מצה ע"ש החפזון שזה מעורר תקוה גדולה שלא יניח אותנו להישאר להשתקע שם ויחיש גאולתנו, ומעוררים גם הדעת של מצה שזכו אז ישראל להאמין בהשגחתו יתברך לגמרי ועי"ז נגאלו, וכמו שמבואר בדברי מוהרנ"ת (נטי"ש ב-ו) וז"ל: "חמץ זה בחינת כי יתחמץ לבבי, שזה נאמר על הקושיות שנופלים להאדם על הנהגת השם יתברך שזהו בחינת חכמת הטבע שמשם כל הכפירות והקושיות. אבל מצה זה בחינת דעת, בחינת אמונת ההשגחה, שזה עיקר הדעת, כי מצה על שם שיצאו בחפזון ולא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם, שנאמר ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עוגות מצות כי לא חמץ כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו להם, כי היה להם אמונה בהשגחת השם יתברך ועל כן לא הכינו להם שום צדה ויצאו בחפזון, נמצא, שמצה הוא בחינת דעת של אמונת ההשגחה, שזה עיקר גדולת דעת כשזוכין להתגלות אלקות לראות ולידע שהכל בהשגחתו יתברך לבד, וזה בחינת חפזון, כי חפזון זה בחינת למעלה מהזמן שדילג על הקץ והוציאם בחפזון גדול בלי שום זמן רק ברגע אחת ובשעה קלה באו מרעמסס לסוכות ונתקבצו יחד בשעה קלה שש מאות אלף מכל ארץ מצרים, כי הגביהם למעלה מהזמן, שזהו בחינת השגחה שהוא למעלה מהטבע למעלה מהזמן". וכן בטעם המרור שהוא על שם שמיררו המצריים את חיי אבותינו במצרים, שנאמר 'ימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך', שכל זה נותן תקוה נפלאה שגם עתה נזכה לגאולה אחר שכבר עברו כל המרירות הזאת וראו שגם שם היה ה' עמם וגאלם.

ועל זה וכיו"ב יש להודות ולהלל ולשמוח ולהתחזק בהלל והודאה בשיר ושבחה ובהרמת דעת של יין המשמח, עד שנזכה להארת דעת ואמונה זו שתתחיל לקרבנו לה' בכל השנה כולה.

רחצה - מוציא מצה

כבר נתבאר לעיל ענין הרחיצה שהוא מלשון בטחון כנ"ל, וכן קדושת מצה שהוא הדעת של השגחה והמוחין של ביטול לרחמי ה' עיי"ש, ועיין בדבריו (בציעת הפת ו-ז) שכתב: "וכן הרחיצות שהם בחינת בטחונות, כופלין, וכן הבציעות כופלין, שבתחילה

קודם סיפור ההגדה בוצעין המצה שהוא בחינת יחץ ואחר כך פעם שני בשעת המוציא, כי הרחיצות והבציעות הכל בשביל הארת הרצון, ועתה צריכים כל זה שתי פעמים. ובין שתי כוסות ושתי הבציעות ושתי הרחיצות אומרים ההגדה ומאריכין לספר ביציאת מצרים. כי עתה אי אפשר להמשיך הארת הרצון בשעת האכילה כי אם על ידי סדר זה מחמת שהוא בהתחלה, וכן הוא בכל אדם שכל זמן שאינו זוכה במעשיו להארת הרצון צריך על כל פנים להרבות מאד מאד בסיפור הנסים והנפלאות שעשה ה' יתברך עמו לקרבו ממקום שהוא ולהודיעו כי עדיין ה' עמו, שכל זה הוא בחינת סיפור יציאת מצרים בכל אדם, כי על ידי זה דייקא יזכה להארת הרצון בשעת האכילה, כי עיקר התיקון על ידי הדיבור, וכל המרבה לספר בזה הרי זה משובח בחסדים שהוא בחינת חסד ואהבה ורצון, בחינת הארת הרצון.

ומדבריו למדנו שהרחיצות והבציעות והאכילה דקדושה הכל נועד להאיר בלבנו ההארה העצומה הזאת שהשי"ת רוצה בנו גם בשפלותנו, והוא אתנו עמנו ואצלנו בכל מצב ובכל מדרגה שהיא, וזה כאמור יסוד הדעת הנצרך כדי שנצא מרוח שטות שלנו שגורמת לכל העבירות רח"ל, ורק עי"ז אפשר לשוב בתשובה ולהתחיל להתקרב להשי"ת.

מרוז

גם המרוז נועד להאיר לבנו בגודל רחמי ה' על חייבים כמונו, וכמו שהאיר עינינו מוהרנ"ת בדבריו המתוקים (בה' בציעת הפת ו-יז) בזה הלשון: "צריכים לידע ולהאמין שה' יתברך שולח המרירות ברחמנות ומשליך כל חטאותיו אחר גוו ואינו שולח לו מרירות כפי עוונותיו רק כפי יכלתו. אבל על כל פנים בהכרח שיסבול זה המרירות, וזה בחינת שמטבלין המרוז בחרוסת ואמרו חז"ל דחס הקב"ה עלן, היינו, שלפי מעשיו לא היה לו כח לסבול המרירות המגיע עלן, אך ה' יתברך ממעט המרירות כי רחמנא חס עלן. וזהו חס רות כמובא, כי רות מרמז על בחינת דוד שריוה להקדוש ברוך הוא בשירות ותשבחות כמשארז"ל, היינו שהמתקת המרירות הוא על ידי שמרוים להקב"ה בשירות ותשבחות, דהיינו שיודעים האמת שהכל בחסד וברחמים והקב"ה חס עלן וממעט המרירות, ועל כן אנו צריכים להודות לו ולשבחו בשירות ותשבחות בבחינת בה' אהלל דבר באלקים אהלל כי הכל בחסד גדול. גם כי החרוסת מרמזים על הטיט כמשארז"ל, כי היו ממרים חיהם בטיט וחומר, היינו כי צריך לזכור שהיה משוקע בטיט היום לפי מעשיו והקב"ה מעלה משם בבחינת ויעלני מבור שאון מטיט היום, ועל כן בודאי בהכרח לסבול המרירות הזה כי הכל בחסד וברחמים לפי מעשיו".

כור

גם זה בא לרמוז ולהודיע את החסד הכרוך בכל המעברים העוברים עלינו, לחזק ידינו בהשי"ת, שלא נתרפה בעת שפלותנו ונתחיל להתקרב אליו מכל מקום שהוא, וכך מבאר הרה"ק מטשערין (בנחת השולחן סי' תע"ב): "ואח"כ כורך מצה ומרוז ואוכלין ביחד זכר למקדש כהלל וכו' כי לדעת הלל היו צריכין לאכול פסח מצה ומרוז ביחד, כי כיתרון

האור מן החשך כך יתרון החכמה מן הסכלות, ומובא דר"ל שעיקר מעלת האור ניכר ע"י שרואין גרעון החשך, ע"כ סבירא ליה שצריך לכלול המצה והמרוז כאחד דייקא, כי המרירות הגדול בעצמו היה סיבת הישועה הגדולה והמעלה הנפלאה שזכו אח"כ".

שולחן ערוך

מבואר בדברי רבינו ז"ל (בלקו"מ ח"ב ז) שעיקר הארת הרצון - והדעת שה' נמצא גם עם השפל שבשפלים ואין קץ לגודל רחמנותו גם שם - מתנוצץ בעת אכילה דקדושה. ובודאי זה הזמן בעת סעודת יו"ט קדושה ונוראה זו, לאכול בהארה זו, ולהבין את אשר מוהרנ"ת מבאר שעצם האכילה מגלה שהשי"ת חפץ בקיומנו, כי ע"כ נותן לנו האכילה לקיים נשמתנו בקרבנו, ומזה ניקח חיות וחיזוק נפלא בשמחת יו"ט והארת רצון מופלג, להתחיל מחדש לקרבה אליו ממקום שהוא.

מנח כל מעשה ה'סדר' הקדוש הזה, ומכל הדיבורים והכוסות והאכילות ושאר המצוות, שבולם נועדו להאיר הארת הרצון גם לשפל שבשפלים - צריך לעורר 'נרצה' חדש לגמרי, הארת רצון והשתוקקות.

צפון

מה נמלצו לחיך הארת דבריו של רבי נתן בענין האפיקומן (בלקוטי הלכות פסח ט-א) ועוצם ההתחזקות שטמון באכילה זו, וזה לשונו: "וזה בחינת 'אפיקומן' שפורסים מצה השניה ועל החצי מברכים על אכילת מצה והשניה הוא צפון לאפיקומן, כי זה עיקר בחינת מצה, בחינת צפון, בחינת מה רב טובך אשר צפנת ליראיך שמשם הארת הרצון. כי הארת הרצון זה עיקר שלמות התקון של כל המתקרבים להשם יתברך, בפרט הרחוקים מאד כשמתקרבים, עיקר תיקונם כשזוכין להארת הרצון שזוכין לזה בשעת אכילה. כי לקרב הרחוקים קשה מאד, בפרט הרחוקים ביותר, כי מאחר שכבר נתעו כל כך בדרכם הרע, בפרט כי רובם מוחם פגום מאד על ידי פגם הברית, על כן בודאי קשה מאד להכניס בו הדעת ולגרש ממנו רוח שטות ולהוציאו מעוונות ופגמים. ועל כן צריכים לזה צדיק רחמן מאד כמו משה רבינו שהרחמנות שלו היה בלי שיעור, שאפילו אחר כך

כשעשו ישראל מה שעשו עד שהשם יתברך אמר לו לכלותם ויעשה אותנו לגוי גדול, אף על פי כן הוא לא חשש על זה ומסר את נפשו בעדם תמיד, וכן צריך הצדיק המנהיג אמתי להיות רחמן כזה בכל דור ודור. וזה בחינת מצה שהוא בחינת מן, בחינת אפיקומן אפיקו מן, בחינת עוגה שהוציאו ואפיקו ממצרים טעמו בהם טעם מן, בחינת כי לא ידעו מה הוא, בחינת הארת הרצון".

ברך

ואף ברכת המזון הוא המשך להארת הרצון הזאת שמתגלה בעת האכילה, שעיקר עניינה כאמור שגם הרחוק שברחוקים נכלל ברצונו ית' ועליו לרצות לחזור לבורא יתברך, וכך מבאר רבי נתן (בה' בציעת הפת ו-י): "וזה בחינת ברכת המזון, כי עיקר תיקון האכילה הוא לזכות אז להארת הרצון שיאיר לעתיד בחינת מה רב טובך אשר צפנת ליראיך, ועל כן ציוותה אותנו התורה הקדושה לברך ברכת המזון אחר האכילה כדי שיזכה כל אחד ואחד מישראל להמשיך על עצמו בחינת הארת הרצון על ידי הדיבור הקדוש של ברכת המזון שמברכים ומודים ומשבחים לה' יתברך על אכילתו. כי כל הברכות וההודאות לשמו הגדול יתברך הם בחינת הארת הרצון, כי 'שמו' בגימטריא 'רצון', כי כל הברכות וההודאות כלולים בחינת עשרה מיני נגינה שהם ברכה והודאה שכולם הם בחינת דבקות נפלא ורצון והשתוקקות נמרץ אליו יתברך. ועל כן עקר ברכת המזון הוא על הכוס של יין, כי אין אומרים שיר אלא על היין שזה בחינת דבקות ורצון, כנ"ל לענין ארבע כוסות".

הלל

כבר נתבאר גודל כח ההילולים והשבחים בלילה זה, לספר גודל חסדו שעשה עמנו, ועיקר הכוונה לא רק על העבר אלא לעורר בלבנו תקוה על העתיד, וכמו שמפורש בדברי מוהרנ"ת ז"ע (בהלכות הודאה ו-יז): "וזה בחינת מצות זכירת יציאת מצרים כו' ועל זה נקבעו כל המועדים הקדושים לשוב ולשמוח בהם כמו שכתוב ושמחת בחגך, שכולם הם זכר ליציאת מצרים. כי צריכים לשום אל לבו להזכיר עצמו היטב את כל החסדים והנפלאות שעשה עמנו בהוציאנו ממצרים ונתן לנו את תורתו, שעל ידי זה יש לנו תקוה לנצח כל אחד ואחד. כי בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, כי בוודאי לא על חנם גמל עלינו חסד כזה בנסים ונפלאות ונוראות כאלה, שהוציאנו ממצרים ונתן לנו את התורה וכו', וקירבנו לצדיקי אמת בכל דור דור ודור, שזה החסד בוודאי יישאר קיים לנצח כי דבר אלקינו יקום לעולם, וגם עתה הוא עושה עמנו נסים ונפלאות בכל יום ויום מה שאנו זוכים לחטוף בכל יום כמה מצוות, ציצית ותפילין וקריאת שמע ותפילה ולימוד תורה וכו'. ואנו בטוחים ומחכים ומצפים לישועה בכל עת שסוף כל סוף בוא יבוא לא יאחר, ויש תקוה לאחריתנו".

וכעין זה כתב עוד (בהל' ברכת הפרות, ה-י): "צריך האדם לזכור היטב היטב כל ימי חייו בכל יום ויום את יום צאתו מארץ מצרים, כמו שכתוב למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים, דהיינו מה שיצא ממצרים קודם הקץ רק בחסדו, שמחמת זה עובר עליו מה

שעובר. כי בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים, כי על כל אדם עובר כל הנה"ל, על כן צריכין לזכור בכל יום גודל חסדו יתברך שהוציאנו ממקום שהוציאנו, שזה בחינת יציאת מצרים, ואף על פי שעתה עובר עליו מה שעובר, אעפ"כ בוודאי החסד והטובה שעשה עמו השם יתברך בוודאי אינו לריק ח"ו, רק שצריך עתה לעבור בעניינים אלה ולהתנסות בהם, אבל סוף כל סוף יגמור השם יתברך את שלו, ויזכה להתקרב לעבודתו יתברך ולמצוא כל אבודתו בשלימות, כי דבר אלקינו יקום לעולם."

ואת כל זאת צריך לעורר בעת אמירת הלל בקול גדול המביא אהבה להשי"ת (ספר המדות, אהבה ח"ב ח'), להתקשר מחדש ברצונות חדשים ובתקוה חדשה ולהתחיל להתקרב להשי"ת בחזקת הדעת והאמונה באמת.

נרצה

ומכח כל מעשה ה'סדר' הקדוש הזה ומכל הדיבורים והכוסות והאכילות ושאר המצוות, שכולם נועדו להאיר הארת הרצון גם לשפל שבשפלים צריך לעורר 'נרצה' חדש לגמרי, הארת רצון והשתוקקות. בחי' שיר השירים שיר של חשק באהבה עזה ובתקוה חדשה של 'הראיני את מראיך השמיעני את קולך', וכפי שמבאר מוהר"ת (בהל' השכמת הבוקר א' ז'): **"הנקודה טובה שיש בכל אחד אפילו בהפחות שבפחותים היא דבוקה תמיד עם השם יתברך לעולם בכל מקום שהיא, וכשהיא נופלת ח"ו בעמקי הקליפות המקיפין אותה מכל צד בחינת יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה בתכלית ההסתרה, אזי השם יתברך אומר לה 'הראיני את מראיך השמיעני את קולך כי קולך ערב ומראך נאוה', כי אף על פי שאתה בסתר המדרגה, אף על פי כן אתה בעצמך נאוה מאד בבחינת שחורה אני ונאוה, ועל כן תגלה את עצמך ותראה את מראיך, כי עדיין אתה נאוה, כי הנקודה טובה נאוה תמיד, ועל**

המשך מעמוד א'

הוא 'עומר שעורים' מאכל בהמה ועדיין אנו רחוקים לגמרי מהתורה, אבל אנו כבר יודעים שיש משהו אחר לגמרי. האהבה שאהבת אותנו וגילית לנו בליל פסח הותירה בנו רושם לשוב ולחפץ ולהשתוקק ולכסוף ולרצות ולאהוב אהבה זו, ולא נרפה עד אשר נזכה לכך לגמרי בקבלת התורה.

זוהי אם כן עבודתנו בימי פסח וספירה, ומכח קדושה זו אנו ממשיכים עבודה זו לכל ימות השנה, שנוכל להשתוקק ולרצות באמת בכל עת ירידה ועל ידי זה לשוב ולקבל את התורה כראוי. וכפי שרבי נתן מאיר עינינו שם: "וכן בכל אדם ובכל זמן, כל אחד ואחד קודם שזוכה לאיזה התגלות בתורה או לאיזה עבודה מעבודת ה' יתברך, כל אחד כפי מה שהוא, שזהו בחינת קבלת התורה, כי כל אחד מישראל אפילו הפחות שבפחותים צריך לקבל את התורה בכל דור ודור, וכל אחד מישראל כפי מה שמקבל על עצמו עול מלכות שמים, שמקבל על עצמו מעתה לחדש כנשר ימיו שעברו בחושך ורועה מעתה להיכנס בתורה ועבודה באמת, זהו בחינת קבלת התורה אצלו. ואי אפשר לזכות לזה כי אם על ידי החסד בחינת פסח, היינו על ידי ההשתוקקות והכיסופין דקדושה, שצריך להרגיל עצמו מאד שיהיה לו כיסופין והשתוקקות דקדושה, שיכסוף וישתוקק ויתגעגע מאד תמיד מתי

כן 'הראיני את מראיך השמיעני את קולך', היינו שתגלה ותמצא מראות יופי הנקודה טובה, ועל ידי זה 'השמיעני את קולך', כי על ידי זה זוכים לדיבור, כי אז יכולין לדבר להודות ולהלל להשם יתברך, כי מקודם לא היה יכול לדבר כלל. וזהו בחינת 'היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני' ופירש רש"י **'היושבת בגנים - בין האומות, היינו בחינת הנקודות טובות שהם יושבים ומונחים בין האומות שהם התאוות רעות ופגמים, והשם יתברך מתאוה לקולם, וזהו 'חברים מקשיבים לקולך השמיעני', כי השם יתברך מתאוה שיתגלו הנקודות טובות וישמיעו את קולם בזמר והלל להשם יתברך'** ועיקר קדושת שיר השירים, שהוא עולה על כל השירים שאינם אלא קודש ושיר השירים קודש קדשים, ודווקא שם לא נזכר תיבות קדושה וטרה, כי הוא התגלות האור הצפון בתוך ההסתרה שבתוך הסתרה (עיי' לקו"ה פורים ד-ח), לתת תקות חיים גם למי שנפל למקום שנפל ח"ו, על ידי הארת הרצון הנפלא שמאיר בלילה כיום יאיר זה.

ונסיים בדבריו המתוקים של רבי נתן (בהל' ברכה"ש ה-ט) על סימן זה של 'נרצה' בסוף הסדר, שהוא לעורר זכותו של משה העומד בין שמד לרצון, אשר כפי שמקדים שם (באות ג) **"בזה תלוי כל קדושת איש הישראלי, כי כל ישראל כלולים במשה שהוא בחינת הצדיק האמת שבכל דור שהוא כלול מנשמות ישראל, כי אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא, ובכל אחד ואחד מישראל יש בו בחינת נקודה טובה שהיא בחינת משה, וזאת הנקודה בחינת משה שמלוּבש אצל כל אחד ואחד היא עומדת בין שמד לרצון שהוא בין הסטרא אחרא והקדושה, ועל ידי זה כל כוחו להתגבר לצאת בכל פעם מרע לטוב שהוא בחינת משמד לרצון. ועל כן באמת כל עיקר קדושת איש הישראלי הוא על ידי התקרבות לצדיקי אמת שהם בחינת משה, שהוא כלול מכל ישראל ועומד בין שמד לרצון להעלות**

הנפשות מרע לטוב משמד לרצון, כי בוודאי האדם בעצמו אין בו כח לזה".

ובהמשך דבריו (באות מ"ה) כתב: **"כל אחד מישראל נקרא צדיק, ובפרט מי שרוצה להתקרב אליו יתברך, ובהכרח שיעבור עליו כמה וכמה מיני חושך כמעט בלי שיעור. וכל קיומו בכל מיני נפילות ח"ו הוא על ידי הרצון שמאיר בכל המידות הכלולים בשבעה, לעלות מכל הנפילות מחושך לאור גדול. אבל אי אפשר לזכות לזה כי אם על ידי שמקשרים עצמו לצדיקי אמת שהם כלולים בבחינת משה, שנסתלק ברעוה דרעוין ברצון שברצונות, שהוא עומד בין שמד לרצון ועושה גרים ובעלי תשובה בעולם, כי מעלה אותם משמד לרצון, כי רק הוא מאיר ומכניס תוקף הרצון דקדושה בכל אחד ואחד אפילו אם נפל ח"ו למקום שנפל, הוא מכניס בו גם כן שיתגבר בתוקף הרצון הטוב ועל ידי זה הוא מעלה משמד לרצון".**

ומסיים שם מוהר"ת (באות יט הנ"ל): **"וזהו שהתחיל הסימן לסדר של פסח 'קדש' וסיים 'נרצה', 'קדש' זה בחינת תוקף המוחין הרבים שנמשכין בפסח שכולם נקראים קודש כידוע, ואחר כך 'ורחץ' 'כרפס' וכו', וכל התיקונים הנוראים שעושים על ידי כל הסדר של פסח, ועיקר תכלית הכונה לזכות לשבועות שאז מאיר מצח הרצון בשלימות, וגם עתה נמשך משם הכח לבער החמץ ולקבל כל המוחין הקדושים. וזהו שסיים 'נרצה', נרצה דייקא, בחינת רצון העליון שמזכה אותנו משה לעלות לשם, ומעלה הכל משמד לרצון, שזה עיקר גאולת מצרים, כי כל הגאולה מתחילה ועד סוף הכל מבחינת הרצון. עד שנזכה על ידי התיקונים של פסח לעלות לשם בשבועות בשלימות, שאז מתגלה מצח הרצון כמו בשבת במנחה. נמצא שכלל כל הסדר של פסח הוא בחינת נרצה, בחינת רצון העליון, ועל כן 'נרצה' בגימטריא 'משה', כי הכל על ידי משה".**

ושבח להשי"ת על גודל אהבתו אלינו, וכל אכילת המצה ושתית הארבע כוסות שעיקרם לפרסם הנס איך שהוציאנו מתכלית הזוהמא בחיפזון מרוב אהבתו אלינו. וכפי שמוהר"ת כתב לבנו (על"ת ס"ד): **"ותזכו להרגיש שמחת ודביקות ההלל הקדוש של פסח, ונשגבות נעימות קדושת הסדר של פסח, נגילה ונשמחה בישועתו".**

ובכל אלה צריכים אנו לשטוף את הלב בגלי הכרת אהבת ה', להתבונן במה שאנו אומרים ולהטות אזנינו וליבנו למשמעות הדברים. להבין שאין אנו שפלי אנוש אלא 'בְּנֵי בְכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל', עם קרובו ועם חֲבֵירו של השי"ת, ומכאן להתחדש ולהתחזק שגם כאשר שב ונעלם האור העליון לזה, אולם אנו כבר טעמנו את הטוב, ואנו מתחילים מעתה מחדש לעורר רצונות וכיסופים לשוב ולהתקרב אליו יתברך.

ימי הספירה הינם ימי השתוקקות, לא רק בשעת הספירה אלא ב"מי" הספירה, בכל רגע ובכל תנועה, לרצות לכסוף לבקש ולהשתוקק לשוב להיות בניי הסמוכים על שולחן אביהם אוהבם, והיא הכלי הנכון להצלחת ההתקרבות השלימה וקבלת התורה באופן הראוי והנכון.

יזכה להתקרב לה' יתברך באמת, לצאת ממדרגת הפחותה והשפלה ולהיכנס אל הקדושה באמת לשוב אליו יתברך. וצריכים להוציא בפה הכסופין וההשתוקקות והגעגועים דקדושה הנ"ל, ואז זוכים לציייר אותיות התורה לטוב, ואז זוכים לבחינת קבלת התורה כפי ההשתוקקות והכיסופין דקדושה שהיה לו, היינו שזוכה אחר כך באמת שיתמלא רצונו שיזכה לקבל את התורה, דהיינו לקיים את כל דברי התורה באמת" (ליקוטי הלכות, דם א, ב).

כיון שכן, מוטל עלינו באמת לטעום בליל פסח ובימי הפסח מטעמה של אהבה קדושה זו. אסור להחמיץ חלילה את האתערותא דלעילא הנשלחת לנו ממרומים, ואכן מי שמח בקדקדו מקדיש את הלילה הזה - בו מאירים באתערותא דלעילא כל האורות העליונים של אמונת אהבת ה' אלינו - וכמו כן את כל ימי הפסח הקדושים, להתבונן היטב באהבת ה' אלינו וגי'קרת ערכינו אצלו. שלוש פעמים אומרים אנו את ההלל בראשון של פסח, פעמיים בלילה ופעם ביום, בקריאה זו בקול גדול אנו מעוררים את אהבת ה' אלינו, וכמו שאמר רבינו הקדוש **"על ידי אמירת הלל בקול גדול, זוכים לאהבת השם יתברך"** (ספר המידות, אהבה ח'). בנוסף לכך אנו אומרים 'הלל הגדול' ו'נשמת', מלבד עצם הסיפור הקדוש שכולו מוקדש להודאה

זמן חירותינו

הדרך הבטוחה לעשירות!

ואכלו את הקשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מדרים יאכלהו

קרבן הפסח, הוא סוד העשירות, כי הוא בא מהצאן, הנקרא "עשתרות צאנך" ואמרו חז"ל שנקראים כן מפני "שמעשרות את בעליהן" (חולין דף פד ע"ב).

אך את הפסח הזה צריך לאכול "על מצות ומרורים", ולשיטת הלל אף לכרכם יחד. ללמדנו שכשיש לאדם עשירות, הרי הוא צריך לכוון אותם על מצות ומרורים:

"כי קרבן פסח שהוא בחינת 'עשתרות צאנך', עשירות דקדושה, עיקר אכילתו צריך שיהיה דייקא על מצות, שהה בחינת 'לחם עוני', ומרורים לזכור העוני שנתענו במצרים. היינו שגם בעשירותו לא ישכח מרירות עניותו כדי שלא יתגאה" (ליקוטי הלכות, פורים ו, יא).

כי אכן, זהו יסוד גדול מאד בענין העשירות והפרנסה - ש"עיקר תיקון העשירות הוא עניות!". וכפי שמבאר שם מהרה"ת בלשונו הזהב:

"עיקר תיקון העשירות הוא עניות, דהיינו מי שאינו מתגאה בדעתו ומחזיק עצמו כעני, ובאיהו מעמד שהוא - בין שהוא עני ממש, או שהוא בינוני, או שהוא עשיר מופלג - תמיד מחזיק עצמו כעני ואביון גדול. בבחינת דוד המלך, שבגודל מלכותו וגודלותו ועשרו הגדול, אמר תמיד 'כי עני ואביון אנכי', 'ואני עני ואביון'.

כי האדם ראוי לו להבין עוצם עניותו בזה העולם, כי אפילו הצדיק אי אפשר לו לצאת ידי חובתו בזה העולם כנגד השם יתברך, וכמו שכתוב כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב וכו', מכל שכן וכל שכן שאר בני העולם. ואם כן, אפילו לחם צר ומים לחץ אינו מגיע לו חס ושלום לפי מעשיו, רק השם יתברך זן את העולם בחסדו, כמו שכתוב נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו. ואם כן אין עני יותר ממנו, כי הוא אכיל דלאו דיליה.

וכשמישים אל לבו האמת, ויודע זאת בבירור - אזי טוב לו תמיד, ויזכה לעשירות אמת, שהוא מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה 'איהו עשיר השמח בחלקו', כי ישמח תמיד בחלקו, מאחר שיועד שהכל חסד גדול מהשם יתברך אפילו לחם צר ומים לחץ.

ועל ידי זה יזכה לעשירות ממש, לכל הון דעלמא, בבחינת 'מאן דאיהו זעיר הוא רב', שמי שהוא קטן בעיניו ויש לו הסתפקות ומקבל הכל באהבה ובשמחה, יזכה אחר כך לעושר וגדולה, וכמו שאמרו 'יש מתרושש והון רב', וכתיב 'מקים מעפר דל וכו' להושיבי עם נדיבים', 'מקים מעפר' דייקא, היינו מי שמישים עצמו כעפר. וגם אחר כך, כשזוכה לעשירות ממש, לכסף וזהב וחפצים הרבה, לא יפול על ידי זה להתאוות מה שאינו שלו. כי גם בעושר עשירותו יחזיק עצמו לעני ויהיה שמח בחלקו תמיד.

לא כן הרשעים שהם בהיפך מכל זה; כשהוא עני, הוא כבעס על השם יתברך על עניותו וחסרונו. ותיכף כשיש לו איהו ממון, הוא מלביש עצמו במלבושים שאינם ראויים לו לפי ממונו, ועל ידי זה חסר לו עתה יותר מבתחילה. וכשמרויח עוד ממון יותר, מתחיל לקנות לו כלי כסף ומרגליות ותכשיטין, והכל בכפלי כפלים מכפי ערכו, ועל ידי זה חיוו מרים ומרורים תמיד. עד שיש הרבה שבימי עשירותם חייהם מרורים יותר מבימי עניים, עד שהרבה העבירו עצמם לדעת על ידי זה, כידוע את המעשה הרע הנעשה תחת השמש על ידי זה. ועל פי רוב, על ידי זה באים לידי עניות ממש ומתים בעלי חובות, וגם בימי עשירותם היו עניים גדולים, כי תמיד חסר להם כפי הנהגותם והצטרכותם העצומים. והכל מחמת גסותם הרע, ואינם חושבים על תכלית הנצח, וכאילו כל העושר מגיע להם לבד, ומאן דאיהו רב הוא זעיר, ומי שהוא מתגאה הקדוש ברוך הוא משפילם ומתים עניים ובעלי חובות.

וזה בחינת 'יאה עניותא לישראל', שעיקר היופי והגוי הוא עניות, היינו מי שמחזיק עצמו לעני תמיד הוא נאה ויפה תמיד, כי כל מה שיש לו הוא נאה ויפה אצלו תמיד, אפילו מלבוש של פשתן עם טלאי על גבי טלאי, הכל נאה ויפה אצלו ושמח בו מאד, שיש לו על כל פנים מלבוש כזה להתכסות בו. כי יודע שאינו ראוי לו לפי מעשיו אפילו מלבוש כזה. ואז הוא נאה ויפה תמיד, כי אחר כך גם כשיהיה לו מלבושים של משי ושל כסף וזהב יהיו נאים ויפים אצלו תמיד. אבל מי שאינו מחזיק עצמו כעני, וכל מה שיש לו מתאוה יותר, אינו זוכה לנוי ויופי לעולם, כנראה בחוש שאפילו לובש בגדי משי היקרים וכו' תמיד חסר לו עוד בגדים היקרים ביותר של גדולי הקצינים ביותר, וכן להלן וכו' להלן וכו' כידוע כל זה, והבן מאד" (שם).

ככל דבר שבקדושה מתחילין בכרכת היין לתקן חטא עץ הדעת

שמעתי מכ"ק אאזמ"ר הה"ק בעל שם שלמה אב"ד מונקאטש זי"ע הענין מה שתקנו חכמינו ז"ל שמתחילין בכל דבר שבקדושה ברכת בורא פרי הגפן, כגון בהכניס בני ישראל בבריתו של אברהם אבינו במילה ברכת בורא פרי הגפן קודם ברכת אשר קידש וכו', וכן בפדיון הבן, וכן בעת חופה וקידושין שני פעמים ברכת בורא פרי הגפן, ובפרט בעתותי קודש הגדולים והגוראים באורות ומוחין הנשפעים בליל שבת קודש קידוש על היין בורא פרי הגפן, ובליל התקדש חג פסח בהסדר, מיד מתחילין 'קדש' וברכת 'בורא פרי הגפן' וכו' [וכן בליל יום הכיפורים בכניסת היום יש ידיעות בראשונים ז"ל ליקח כוס (שלא לשותות) ולברך בורא פרי הגפן אך אין אנו נוהגין כן להלכה] וכן בליל סוכות ובליל שבועות, והלא לכאורה היה קא סלקא דעתך שיתחילו בכניסת היום בתחילה למקראי קודש בלימוד תורה או תפילה כדי להתעורר שתחול הקדושה על האדם מעתה והלאה ולמה מתחילין בשתיית יין ובורא פרי הגפן. אולם הענין כמו דאיתא (ברכות מ. א) אותו אילן שאכל אדם הראשון ממנו גפן היה וענבים חטטה לו, על כן כיון שכל דבר שבקדושה וכל התעוררות זמנים לטובה הוא לתיקון חטא זה עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן, על כן שפיר תקנו לכתחילה בכל דברים שבקדושה וזמני קודש להתחיל ברכת בורא פרי הגפן לתיקון זה.

דברי תורה מהדורא חמישאה אות ב

הזיכרון שזכו עם ישראל במעמד הר סיני לפני מתן תורה

שמעתי בשם הרב הגאון מו"ה לוי יצחק אבד"ק בארדיטשוב שהפירוש במה שנאמר בהגדה של פסח "אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דינו", שכבר אמרו חז"ל (מדרש תנחומא בהר א) אברהם אבינו קיים את כל התורה עד שלא נתנה, היינו שכל כך נזדכך שכלו עד שהבין מעצמו התורה וכוונת המצוות, וזה שאמרו חז"ל (מדרש תהילים א) כליותיו נובעות חכמה. וגם בני ישראל כשהגיעו למעמד הר סיני נזדככו כל כך עד שבמעמדתם לפני הר סיני בלבד, הבינו את התורה

המצוות, והיו לדור דעה עוד לפני שקבלו את התורה.

מגדולי החסידות רבי יוסף שאול נטנזהאן עמוד ככה

בית המקדש דלעתיד כיון שעשוי כירי שמים אינו מוגבל בזמן מסוים

אדיר הוא יבנה ביתו בקרוב (הגדה של פסח) ביאר הגאון רבי יוסף שאול נתנזון זצוק"ל דאמרו התוספות במסכת שבועות (טו. ב ד"ה אין). אין בנין בית המקדש בלילה - וכן אינו דוחה יום טוב שזה לא נאמר על בית המקדש דלעתיד שהוא עשוי מאלו בידי שמים כדכתיב (שמות טו. טז) מקדש ה' כוננו ידך. ולכן אנו מזכירים בליל פסח "אדיר הוא יבנה ביתו בקרוב", אפילו בלילה, אפילו ביום טוב.

מגדולי החסידות רבי יוסף שאול נטנזהאן עמוד קנד

ענין גלות מצרים הכפירה כאמונת ה'

ענין גלות מצרים הוא הסתלקות הדעת, ועצם האמונה שנסתלק מהם שיש בורא כל המשיח לחדש כלל מעשה בראשית בכל רגע ורגע חיות חדש, וממלא כל עלמין וסובב כל עלמין וממש לית אתר פנוי מיניה בכל תנועה ותנועה ומחשבה ומעשה ודיבור. כי 'פרעה' שהוא 'ה'עךף' והשכחה, השיח מהם דבקות אמונה בחי העולמים בכל רגע, ועל ידי משה נתגלה הדעת.

ספר נתיב מצוותיך נתיב אמונה שביג ג עמוד כה

מצרים טבעו כים דוקא - מידה כנגד מידה שטבעו ילדי ישראל ביאור

בקשו מלאכי השרת לומר שירה אמר הקב"ה מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה (מגילה י. ב). פירש הרה"ק מראדזימין: המלאכים בקשו לומר שירה ועל ידי השירה להמית את המצריים, כמו שהיה במחנה סנחריב שהמלאכים אמרו שירה ועל ידי כך מתו כל מחנה סנחריב. אמר להם הקב"ה "מעשי ידי טובעים בים" אלו ילדי ישראל שהמצרים הרגום ע"י שהשליכו אותם ליאור, ממילא צריך אני לשלם להם למצרים מידה כנגד מידה - שיטבעו בים, ולא שימותו על ידי שמיעת שירת המלאכים. וסיים שם, ששמע שכך פירש המגיד הקדוש מקאצניץ. (מספר כיבורי אבי"ב פרשת בשלח)

מגדולי החסידות רבי ישעיה מושקאט עמוד פח

הכוחות המזוינים
שמי קהילת חסידי בוסלב
היחידים

בשיתוף פעולה עם משרד החינוך
מדינת ישראל

החודש אשר ישועות בו מקיפות - תשפ"ה

הודעה משמחת

הגנו להודיע בזה לכל חברי החברות שאחרי מאמצים מרובים מצד הנהלת המוסדות ונדויבי עם שלכם ער לכל צורכי החברות נצא כעוהשי"ת כככל שנה

ל"שבוע של התעלות"

אחרי חג הפסח

מיום שני פרשת שמני עד מוצאי שבת קודש

במושב "יסודות"

והי רצון שחפץ ה' בדיני צילת להגדיל תורה ולהאדירה ולנשות בלבנו ויאת שמים טהורה כרצון בוראנו יתברך בדרך שרתותיהוה לנו רביה"ק זי"ע לטוב לנו כל הימים

כמבור רב
נהלת החברות

קהילת חסידי בוסלב
ע"ש רביה"ק מוהר"ן מבוטלב זצ"ל
היחידים

בשיתוף פעולה עם משרד החינוך
מדינת ישראל

זמן חירותינו תשפ"ה

עצרת חג

ותת לנו ה"א באהבה מועדים לשמחה, לשמוח בשמחת יהדותנו ולהתעלות בנועם גודלתו לרשן נפשותינו בנועם האמונה.

הגנו להודיע שבעדי"ת נתאסף כולנו כאיש אחד בלב אחד כמדי חג ומועד לעצרת חג לשמוע דבר ה' ברמה

ביום שלישי ב' דחול המועד פסח

בהיכל קהילתנו בירושלים עדי"ק

בשעה 5:30

ולאח"כ נשיר ונרנן על חסדו הגדול אשר עושה עמנו ויהי נועם ה"א שנזכה ונחי' לשיר לפני שירה חדשה בבנין בית הבחירה במהרה בימינו, אמן.

כמבור רב
הנהלת

"לקבל פני רבו ברגל" קדושת אור הצדיק המתגלה בחג הפסח

הרה"ח ר' חיים בנימין וורטהיימר ז"ל

הקריאה של יום טוב

רביה"ק בתורה קל"ה מביא את מאמר חז"ל הידוע **"חייב אדם לקבל פני רבו ברגל"** - בכל רגל צריך האדם לקבל את פני הצדיק, בכל יום טוב מחדש צריך לנסוע ולקבל את פני רבו.

ומובא שם בגמרא (סוכה כז.) שכל זה נאמר רק כשהוא "אזיל ואתי ביומו" - שהולך ובא ביומו ואין זה מונע אותו מלקיים 'עונג יום טוב' ולשמוח עם בני ביתו.

אבל מה יעשה אחד שרבו גר רחוק ממנו? - מבאר שם רביה"ק: שחייב אדם לקבל פני רבו ברגל, **הכוונה שצריך לקבל את הפנים של הרבי, את אור הצדיק המאיר ביום טוב**. וזה אכן יכול לעשות גם מי שגר בריחוק מקום מרבו.

ורביה"ק מדבר שם באריכות, שכל האור של היום טוב זהו **'פני הצדיק - פני רבו'**. זהו הפנים והפנימיות של היום טוב. הפנים של היום טוב, הוא הפנים של הרבי.

אדם נכנס ליום טוב, הוא מתכוונן ליום טוב ורוצה לקבל את האור העצום הנשפע ביו"ט.

מהו האור של יום טוב? - כל הימים טובים הם הרי "זכר ליציאת מצרים", כל הימים טובים ניתנו לכלל ישראל לאות זכרון שהקב"ה הוציא אותנו ממצרים.

חג הפסח שבו היה יציאת מצרים, וחג השבועות שבו ניתנה לנו התורה שהיא ההמשך של יציאת מצרים, וחג הסוכות שבו הקיפו אותנו בענני הכבוד, במדבר בהוציא אותם מארץ מצרים.

הימים טובים מספרים לנו את כל האותות ניסים ונפלאות כמו שרביה"ק אומר (ליקו"מ תורה ד ח"ב) **"יום טוב קודש קורא את הרצון"** - יום טוב קודש קורא ומכריז שהקב"ה מנהיג את העולם ברצונו לבד ואין שום טבע!

כל זה הראה לנו הקב"ה ב'ימים טובים' בכך שהוציא אותנו ממצרים ועשה איתנו "אותות נוראות". כל יום טוב הוא זכר לאותות הנוראות שהתרחשו אז ביציאת מצרים, זה המהות של כל יום טוב.

אומר הרבי: "חייב אדם לקבל פני רבו ברגל" - דע לך; אתה מתבונן ביום טוב, אתה רוצה לקבל את האור של יום טוב, רוצה להרגיש את האותות הנוראות, לדעת שהקב"ה מנהיג את העולם בלי שום דרך הטבע ושיש אותות נוראות. כל מציאות העולם הוא הרי אותות נוראות ונפלאות...

זה האור של יום טוב, זהו השמחת יום טוב: כשיודעים **"ישמח צדיק כי חזה נקם"** - שעל כל צרה שיש בגשמיות וברוחניות על הכל יקבלו שכר ותמורה, שום סבל וצער אינו לחינם. הכל נעשה ברצון; הקב"ה מנהיג את העולם ברצונו ומשיגה על כל פרט ופרט.

וככל שאדם יודע יותר שהקב"ה מנהיג את העולם באותות נוראות - זה מכניס באדם שמחת יום טוב נפלאה.

יום טוב מכניס 'שמחת היהדות'

רביה"ק אומר שהשמחה התמידית של היהדות היא "שמחת יום טוב", לשמוח עם ה'טוב'. זוהי השמחה שבאה מיום טוב, כשיודעים שהקב"ה **"עושה טוב לעושי טוב ומשלם רע לעושי רע"** - זאת מגלים לנו הימים טובים.

וכמו שרביה"ק אומר (ליקו"מ תורה ל) שביום טוב מתקבץ "שמחת המצוות" של כל השנה כולה, **כל השמחה באה ומתקבצת לה בלב של השנה שזה היום טוב** - יום טוב הוא הלב של כל המצוות, יום טוב הוא השמחה של כל המצוות אשר עליהם נאמר "פיקודי ה' ישרים משמחי לב".

ביום טוב נתגלה שמחת המצוות, ביום טוב מתגלה שמחת המצוות על ידי כל האותות נוראות שהקב"ה עושה ומראה שהוא מנהיג את העולם באותות נוראות - ומשלם טוב לעושה טוב ומשלם גמול לעושה רע.

ממילא מתגלה הקדושה שיש במצוות; השכר של המצוות, התקווה של המצוות, והשכר עבור כל נקודה ופירור של 'אידישקייט'. עבור כל "נקודה טובה" הקב"ה ישלם לנו, ובכך זה יתקיים "מצוה גוררת מצוה" - שנגלך ונתעלה בעבודת ה' ממדרגה למדרגה עד שנזכה לשלימות.

הקב"ה בחר בכלל ישראל ונתן להם מצוות; "וקרבתנו לעבודתך" - הוא מקרב אותנו על ידי המצוות, וסולל לנו על ידם דרך ללכת בעבודת ה' יותר ויותר.

כל זה טמון באור הגדול של האותות ומופתים שהיו ביום טוב. וככל שאדם מתבונן יותר ביום טוב, הוא מתכוונן ליום טוב וצועק לקב"ה "הטעימיני טעם יום טוב". הוא מקיים את מצוות היום טוב, ומקבל את היום טוב 'בשמחה בהרחבת הלב ובכבוד' - על ידי כל זה הוא זוכה להיכנס לשמחת יום טוב האמיתית.

הצדיק הוא 'פני הרגל'

אך דע לך - מלמד אותנו רביה"ק - **שורש הענין של שמחת יום טוב**, הוא שצריך לקבל פני רבו ברגל.

מאחורי כל האותות ומופתים, מאחורי כל 'שידוד המערכות', מאחורי כל 'שמחת יום טוב' שמתגלה לנו שהקב"ה איתנו לזכות אותנו לעשות טוב ולהציל אותנו מהרע. לנקום בכל כוחות ה'סטרא אחרא' שרודפים מבית ומחוץ, הן בכלליות והן אצל כל אחד ואחד בפרטיות [שהיצר הרע לא מפסיק לרדוף אותנו,

אשר "צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו", שזה הולך על היצר הרע - שבכל יום ממש הוא רוצה להרוג ולכלות את האדם; אלו הם כל מחשבותיו.]

ושיתגלה הרצון, שנדע שיש תקווה של **"ישמח צדיק כי חזה נקם"** - שנצל מהשונא הזה ומכל השונאים ונזכה לניצחון אמיתי דקדושה ולישועה אמיתית, לזכות באמת לשלימות הניצחון אשר לשמה ירדנו כאן לעולם הזה.

בכל הדברים האלה עלינו לדעת שמאחורי כל זה נמצא הצדיק, שהוא משה רבינו שהביא לעם ישראל את יציאת מצרים; בלי משה לא מתחילה יציאת מצרים.

כמו שמובא במדרש (מדר'ר שמות ג' ד, יד) שהקב"ה התווכח עם משה רבינו במשך שבוע ימים, שמשה רבינו לא רצה ללכת לגאולה. הוא אמר: 'מי אני שאלך לגאולה?!' אמר לו הקב"ה: **"אם אין אתה גואלם אין אחר גואלם"** - אם אתה לא תלך לא תהיה גאולה.

הלב של הצדיק

זה הכלל, הגאולה לא מתחילה בלי הצדיק, בלי הצדיק לא מתחילה שום גאולה. כל הגאולה וכל הישועות שורשם בצדיק שהוא השורש של הישועה, **הוא הלב של הישועה**.

כפי שהיה שם במצרים במראה הסנה **"זירא ה' כי סר לראות"** - אומר רביה"ק (ליקו"מ תורה ז' ח"ב) שמשה רבינו היה "סר וזעף" (- מצטער) מלראות את צרות ישראל. הלב של משה רבינו - שם טמונה כל הגאולה, כל הישועה - הכל טמון בלב של משה רבינו.

כל האותות והמופתים, כל הניסים והנפלאות, כל השמחות וכל מה שקורה - הימים טובים מגלים מדור לדור - שמתחת לכל זה עומד הלב של משה רבינו.

ו"מ'ה ש'היה ה'וא שיהיה", הצדיק של כל הדורות שמתגלה מדור לדור עד דור האחרון, שהוא מביא את התיקון עד הסוף - זה מה שעומד מאחורי כל יום טוב.

לכן 'חייב אדם' - זה לא רק לרווחא דמילתא, אלא זהו חיוב, **'חייב אדם לקבל פני רבו ברגל'**, זהו **'חיוב גמור'**!

אדם צריך לקבל פני רבו ברגל; לדעת שהוא לא יכול להיכנס ליום טוב רק כאשר הוא מקבל פני רבו! הוא מקבל פני רבו; הוא יודע שיש רבי שעומד מאחורי כל זה.

אדם עובר יום טוב ועוד יום טוב - ומי מדבר מאנשים שאינם יודעים כלל מענין הצדיק והם חושבים שיש דבר כזה שנקרא 'ימים טובים'.. ואינם יודעים שיש צדיק שעומד מאחורי כל זה - אבל אפילו אנו שב"ה כבר כן יודעים מזה, צריך לדעת זאת באמת; **לדעת**

ולהשריש בקרבנו שיש חיוב גדול "לקבל פני רבו ברגל" - צריך לקבל את הפנים של הרבי ביום טוב.

בתורה אחרת (ליקו"מ תורה קנ"ג) אומר הרבי: "חייב אדם לקבל פני רבו" הפירוש הוא שכמו שהלבנה מקבלת בתוכה את "פני חמה" - שה'פנים' של החמה מאירה בתוך הלבנה. הרי ללבנה אין פנים משל עצמה, כל הפנים והאור שלה הוא ממה שהיא קולטת ומקבלת בתוכה את הפנים של החמה.

נכון, החמה נראית 'אדומה' והלבנה נראית 'לבנה', הם נראים כמו שני דברים נפרדים - אבל אין אלו שני דברים, אלא החמה מאירה בלבנה; כל האור שיש ללבנה, הכל היא מקבלת מהחמה - **אין לה שום אור עצמי משלה.**

אומר רביה"ק - כך צריך אדם "לקבל פני רבו ברגל", לקבל ולקלוט לתוכו את הפנים של הרבי - שיהיה לגמרי עם הפנים של הרבי; **שכל החיות שלו, כל החיות שלו יהיה רק מהרבי...**

הצדיק מנלה רצון ה'

אנו צריכים לדעת שיש רבי שהולך בשליחותו של הקב"ה, שהקב"ה בחר בצדיק הזה "כי זה כל האדם" - הוא בחר בצדיק הזה, שעל ידי הצדיק הזה יתנהל כל העולם, כל האותות ומופתים יתגלו רק על ידי הצדיק הזה.

אי אפשר בלי הצדיק, כל הדברים האלה אינם קורים בלעדיו - זהו השורש של כל הניסים ונפלאות.

זהו צריך אדם להכניס בדעתו ולדעת: מה הוצאתי מהיום טוב? מה הכנסתי לתוכי מהיום טוב?! הכנסתי לתוכי - **שאני יודע שיש רבי!**

הקב"ה שולח צדיק כדי לגלות את הרצון - לגלות את הרצון שהקב"ה מנהיג את העולם ברצונו והוא עושה טוב לעושי רצונו ומשלים גמול ונקם לעוברי רצונו. הוא דואג לכלל ישראל, הוא דואג לארץ ישראל, הוא דואג ל"עריכע אידן", והוא דואג לצדיקים וכל הנלווים אליהם.

כל הסיבובים שהקב"ה מסבב בעולמו הם כדי לגלות את האמת האמיתי של "בירור התורה" - שיזכו לקבל את אור הצדיק האמת ולקיים את כל עצותיו בשלמות. הקב"ה מסבב את כל הסיבובים - כפי שרבי נתן כותב מספר פעמים (ראה על"צ צ"ו): **"ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשי בראשית - שכל הסיבובים שהקב"ה מסבב בבריאה, כולם נועדו רק כדי להכניס את ה'ראש בית' בעולם."**

וכל זה הוא ברצונו של הקב"ה - שהקב"ה רוצה להתגלות בעולם רק על ידי ה"ראש בית" הזה, על ידי הצדיק שעמו הוא עושה את כל הניסים ונפלאות לעזור לכל אחד שרוצה ללכת בדרכיו הקדושים ולהתקרב אליו. שיזכה להגיע לתקון, לשלמות שכל אחד באופן פרטי צריך להגיע, ולמה שכל העולם כולו צריך להגיע לשלימות התקון על ידי הצדיק.

עבור כל זה שולח הקב"ה את הצדיק בעצמו שהוא מכניס את הניסים והנפלאות הללו בעולם.

לכן כשמה רבינו הלך להוציא את בני ישראל ממצרים ציווה עליו הקב"ה לגלות את פרשת **"החודש הזה לכם ראש חודשים"** - כי שורש החדשים למועדים לימים ושנים הכל תלוי בצדיק ובבית דין הבאים מכוחו של משה.

כל הכוח של הזמנים; כל שינויי הזמנים ושידוד

המערכות, הכל תלוי בצדיק הזה - הוא קובע מתי יהיה ראש חודש, הוא קובע מתי יהיה עיבור החודש ועיבור השנה, הוא קובע הכל, הוא קובע את המציאות של העולם.

ממילא ממנו מגיע כל 'שידוד המערכות', כי הוא שולט על הטבע ומגלה 'רצון השם יתברך'.

זהו השורש של יציאת מצרים, של כל הניסים ונפלאות וכל מה שיוצא מזה - כל זה טמון ביום טוב.

אי אפשר בלי הרבי!

לכן 'חייב אדם לקבל פני רבו ברגל' - זהו חיוב גדול. צריך לצעוק הרבה לקב"ה בימים אלו שלפני יום טוב, ביום טוב עצמו ואף לאחריו - שיזכו לקבל פני רבו. שיזכו לקבל את ה'חיוב' הזה; את החיוב, את חיוב המציאות הזה - אשר אי אפשר להתקיים בלעדיו.

אי אפשר בלי הרבי! אי אפשר לחיות, אי אפשר להיות יהודי אמיתי - בלי הרבי! (חיי"מ רצ"ט) אי אפשר לדעת מהקב"ה, אי אפשר לצאת מהטבע - בלי הרבי. אי אפשר להאמין בשידוד המערכות, אי אפשר לקבל שמחת יום טוב, לא שמחת ישראל ולא שמחת הנקודות טובות, ולא שום שמחה אחרת - בלי הרבי. **אין, אין שום מציאות להיות בעולם בלי הרבי!**

זהו 'חייב' גדול - חיוב גדול, צריך הרבה לבקש מהקב"ה שנזכה ל'חיוב' זה. שזה יהיה אצלנו 'מחוייב המציאות' - שנפלא בחיוב זה, שכולנו נהיה מחוייבים ב"חיוב המציאות" הזה; בחיוב הזה, ובאמת הזאת, אשר אין עוד 'חיוב המציאות' כזה כמו הרבי...

שנזכה שכל הכוחות וכל היגיעות שלנו; הן בענייני העולם הזה, הן בענייני תורה ומילי דשמיא - כולם יהיו דרכים איך להיכלל ולחפש את הצדיק.

שנדע מהצדיק, וכל מה שאנחנו עושים יהיה 'אבנים וסיד' עבורו - כדי לבנות בנינים נפלאים (חיי"מ רצ"ג), מהתורה שלנו, מהתפילה שלנו, מהמעשים טובים שלנו, ומכל התנתקות שאדם מנתק את עצמו מרע לטוב בעבודת ה' - לבנות מזה בנינים נפלאים, אשר רק זה יהיה תיקון העולם.

ובפרט שאנחנו יודעים; מצד אחד אנחנו יודעים שהדורות יורדים והניסיונות נעשים קשים יותר ויותר ולא רואים סוף וקץ לכל הדברים הללו.

כי באמת רק סוף אחד יש: הסוף הוא הרבי! הסוף הוא הגאולה! הסוף הוא הרבי בעצמו!

כשבורחים מ"ז'פרעה הקריב" (ראה ליקו"מ תורה י"ג ח"ב) ומכל הדברים הקשים הללו... צריך לרוץ לרבי, ויותר לרוץ לרבי - רק משם בוא תבוא הישועה. משם נזכה לישועה, ואין זו ישועה קטנה כלל - משם נזכה ל"גאולת עולם!"

גאולת עולם

הקב"ה יעזור לכולנו שנזכה בפסח הזה, עוד בפסח הקדוש הזה - שנזכה לגאולת עולם, לגאולה אמיתית. ליל הסדר הרי נקרא "ליל שימורים" - לילה שמשומרת כבר מימי בראשית לניסים ונפלאות, שיזכו בני ישראל לדורותם בלילה הזה לגאולת עולם.

כפי שהיה בימי "חזקיהו המלך" שחז"ל אמרו עליו (סנהדרין צא). שהיה ראוי להיות המשיח - שעבר עליהם לילה נורא כזה של ניסים ונפלאות עד שניצחו את כל אויביהם והביסו את סנחריב וצבאותיו, והביאו גאולה

נוראה כזאת שרומזת על הגאולה האחרונה. יעזרנו ה' שנזכה גם אנחנו, שנזכה כבר עוד השנה ל'גאולה אחרונה', שתהיה כבר גאולה אמיתית.

הבה ננצל את הזמן בימים ספורים אלו שעוד נותרו לנו לפני הפסח, לבקש גאולה אמיתית באמת - "חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים" - שנצא ממצרים, מהגלות הפרטית שלנו, שנהיה בני חורין לחירות וגאולת עולם.

עבודת ליל הסדר

שאלה: מה היא העבודה למעשה של ליל הסדר?

לעובדא ולמעשה, הוא מה שכל ישראל עושים, זוהי העבודה - מה שכל ישראל עושים.

אך העיקר צריך להיות "חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים" - לדעת שכל העבודות שאנו עושים בלילה הזאת איננו עושים רק איזה זכר ל"מעשה ישנה"... זה צריך להיות בהתחדשות עצומה, מיט א פרישקייט. אנחנו צריכים לדעת שהגאולה היא היום; היום הזה אנחנו נגאלים.

בלילה הזה אנחנו יוצאים ממש ממצרים - אנחנו זוכים לדעת משה, אנחנו זוכים לדעת מהצדיק, אנחנו קונים 'קניין אמיתי'!

כאשר בני ישראל יצאו ממצרים - לילה זה לא היה סתם יום טוב... אלא בלילה הזאת הם פשוט יצאו ממצרים!

עד אז הם היו עבדים במשך מאות שנים, ועכשיו יצאו משם ונהיו 'בני חורין' (ומשם קיבלו את התורה). ואפילו שאחר כך נעשה מה שנעשה; עבדו את העגל 'רח"ל, עוד היו להם נפילות... אבל חזרה למצרים כבר לא הייתה יותר - זהו זה, הם יצאו ממצרים "מעשה ועד עולם!"

כשמגיעים לליל פסח צריך לדעת שכל מה שעושים, מדובר בעניינים שהם 'גאולת עולם' - יוצאים ממצרים מעתה ועד עולם! מתרחשים עניינים נוראים כאלה, יוצאים מעתה ועד עולם..

וצריך לגשת לזה עם אמונה; אנו מאמינים באמת שקורה עמנו עכשיו גאולה כזו שאנחנו באמת יוצאים לחירות מעתה ועד עולם, ה' יזכנו.

עבדים היינו לפרעה במצרים

כך תצילנו וגאלנו מכל הכלים הפשחיתים את הנפש

כאשר הוצאתנו מעבודת לחרות

על אחת כמה וכמה טובה כפולח ומבפלת למקום עלינו. שנאלצנו מהכלים המושחתים את הנפש, וקרבנו לחיות פנינו מרובים וספורים מכל רב.

לכל שאלה יחידה פנוי בענין המסלול
ד"ר הירשטיין 02.569.878
סניף רמת השרון 077.8011.584

יין לארבע כוסות

דובב שפתי ישנים, דהיינו שיין הטוב מסטרא דטוב מעורר מהשינה, שזה בחינת הדיבור. כי בשעת שינה אזי נסתלק הדיבור, ועל ידי היין הטוב נתעורר מהשינה ונמשך הדיבור שבא מהדעת כידוע, בחינת דובב שפתי ישנים. וזה בחינת השגחה, שהוא בחינת התעוררות השינה כנ"ל.

... ועל כן בעת גאולת מצרים, שאז נתגלה ההשגחה, אז הוא מצוה לשתות ד' כוסות של יין, כי אז היין הוא בחינת ז'כה נעשה ראש', כי עכשיו בליל פסח נתרום הדעת ונתגלה ההשגחה ביותר על ידי היין, כי השם יתברך המשיך השגחה ושביר את הלילה והשינה בבחינת 'כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים', ואזי היין בחינת 'יין המשמח' ויכולין לדבר ולספר ביציאת מצרים בלילה הזה על ידי היין, בבחינת דובב שפתי ישנים.

וזה בחינת 'אין אומרים שיר אלא על היין', כי כל השירות הם נמשכין מבחינת עלמא דאתי שאז יתער שיר בעלמא, כמו שכתוב בזוהר הקדוש, בבחינת אז ישיר משה, 'שר' לא נאמר אלא 'ישיר' מכאן שעתיד לשיר לעולם הבא. כי עיקר השירה מבחינת עולם הבא שאז ישיר משה, כי אז יתער שיר בעלמא, ומשם נמשכין כל השירות לעולם הזה שמשוררין ומזמרין על הניסים. כי כל הניסים נעשין על ידי שהשם יתברך ממשיך בחינת השגחה מסוף העולם מעולם הבא לזה העולם, ואזי כשנעשה הנס אנו ממשכין גם כן בחינת שירה מעולם הבא לזה העולם. וזה בחינת כל השירות של הניסים. ועל כן אין אומרים שיר אלא על היין, כי אז היין נכלל בקדושה, בבחינת דעת של השגחה, וזה עיקר בחינת השיר שממשכין בחינת השגחה, שזהו בחינת השיר של הנס, לזה העולם.

וזה בחינת ד' כוסות יין של פסח כנגד ד' מלכויות, כי כשנכלל היין בקדושה בבחינת השגחה, על ידי זה נכנעין כל הגלויות של כל הד' מלכויות, שעיקר כוחם הוא על ידי הטבע כנ"ל. ועל ידי ההשגחה שנתגלה על ידי הדעת שנמשך על ידי הד' כוסות יין, על ידי זה נתבטלים כולם" (ליקוטי הלכות, נטילת ידיים שחרית ב, טז).

ומעתה, מה טוב לשתות יין ממש המביא לידי התרוממות המוחין. אמנם, מי שמתקשה בשתיית יין, ושתיית היין תכביד עליו בקיום מצוות סיפור יציאת מצרים, כתבו כמה מהאחרונים שבמצב כזה עדיף שישתה מיץ ענבים ויקיים את מצוות 'והגדת לבנך' בהידור. מה גם שלאדם כזה השתייה אינה דרך חירות אלא דרך דחוק ועצבות, וכבר כתב הרמב"ם שיש למזוג את היין במים כדי "שתהיה שתיה עריבה"...

וכך נהגו כמה מגדולי אחרוני זמננו; החזון איש, הגרי"ז מבריסק, והגרש"ז אויערבאך. אלא שהגרש"ז היה מערב במיץ ענבים מעט יין. ואכן, מה טוב שיהיה שליש מהכוס יין (שאיין בו תוספות) והשאר מיץ ענבים, אשר אז יש לו דין של יין מזויז (וכמוכן שלא באנו במאמרנו זה להיכנס לפרטי הלכה זו ולפסוק הלכה למעשה, אך נא דרשוה מפי מורי ההוראות בישראל).

ונסיים בתפילה: "ותהיה בעזרנו, שנזכה לקבל עלינו קדושת חג הפסח בקדושה נוראה ועצומה ובשמחה וחדוה גדולה, ונזכה לקיים מצות ארבע כוסות של יין של פסח בשלימות הראוי, בקדושה ובטהרה גדולה. ותפתח לנו אור הדעת, ותשפיע עלינו אור קדושת המוחין העליונים, שנזכה שיהיו נמשכין עלינו בפסח כל המוחין הקדושים, מוחין דגדלות ומוחין דקטנות" (ליקוטי תפילות, כ) אמן ואמן.

הדברים: שכששותים את היין בקדושה, הרי זה מרומם את המוחין והדעת של האדם ונעשה ראש, והיינו שזוכה לקבל את הדעת האמיתית שהכל רק בהשגחת ה' לבד. אך אם לא זכה, נעשה ע"י שתיית היין רש, ואין עני אלא מן הדעת, שמאבד את הדעת של ההשגחה, ועי"ז גופא נופל לעניות ודלות, כי מתקיים בו קללת "בעצבון תאכלנה" שנתקלל אדם הראשון אחר שאכל מעץ הדעת טוב ורע ונפגמה האמונה הטהורה.

ולכן, בליל הפסח, שבו מאיר אור ההשגחה באהרה נפלאה עד למאד - אנו שותים ארבע כוסות של יין, ומתקיים בנו "זכה נעשה ראש", ועל ידי שתיית היין הקדוש של הארבע כוסות מתרוממים המוחין שלנו, ומאיר בנו הארת הדעת הק' של ההשגחה.

עומק נוסף יש בענין היין:

כי הנה, ידענו שיש ביין שני כוחות הפכיים. מצד אחד הוא גורם לשינה, כמו שרואים שהשותה יין נוטה להירדם. ומאידך, יש בו כח לעורר את האדם מתרדמתו, כמו שכתוב על היין שהוא "דובב שפתי ישנים".

ובשורש הדברים, הוא מחמת שני הכוחות הנ"ל שיש ביין. כשלא זכה, אזי היין מפיל אותו לשינה, שנופל מהדעת של ההשגחה ונשקע בחשכת אפילת חכמת הטבע, והדעת דקדושה נחלשת ונרדמת. אך כשזוכה לשתותו בקדושה, אזי אדרבא, ע"י היין מתעורר משינתו הרוחנית, ומתרומם דעתו לדעת שהכל בהשגחה, ודובב שפתי ישנים להרבות בסיפור ניסי ה' ולשיר ולהלל ולהודות להשם יתברך.

ולכן, בליל הסדר אשר אז לילה כיום יאיר כחשכה כאורה, ומתבטל חשכת אפילת חכמת הטבע, שותים את היין הקדוש של ארבע כוסות, ועל ידו מתקיים "דובב שפתי ישנים", כי מתרומם הדעת והאמונה ומרבים לספר ביציאת מצרים ובחסידי ה' ונפלאותיו.

כלל הדברים:

היין של ארבע כוסות, מתקן ומרומם את המוחין לידע ולהודיע ולהיוודע שיש בורא עולם המשגיח על בראויו, ואין שום טבע בעולם. ובכח זה אנו מרבים לספר ביציאת מצרים בהתרוממות המוחין והדעת.

והרי לך מעט מלשונו הזהב של מוהרנ"ת:

"וזה בחינת היין של ד' כוסות, כי היין כלול משני בחינות, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה 'זכה נעשה ראש, לא זכה נעשה רש'. היינו, כשזוכין לתרומם הדעת על ידי היין, ועיקר הדעת הוא התגלות ההשגחה, דהיינו שנתגלה ביותר הדעת של ההשגחה על ידי שתיית היין, כשזוכין בחינת ז'כה נעשה ראש'. אבל אם אינו זוכה הוא להיפך, כי 'נעשה רש' ואין עני אלא מן הדעת, ומשם עיקר העניות ממש, דהיינו כשאין לו הדעת של השגחה, שהוא עיקר הדעת, משם בא עניות, בחינת בעצבון תאכלנה, שהוא בחינת דחקות ועניות שבא על ידי פגם אכילת עץ הדעת טוב ורע, שהוא בחינת חכמת הטבע. כי הטבע הוא בחינת חושך ולילה, בחינת פגם הלבנה שמשם עיקר העניות כידוע.

ושני בחינות אלו כלולים ביין, כי היין מביא שינה, וזה בחינת הטבע, שהוא בחינת לילה ושינה כנ"ל. ולהיפך כשזוכין, אזי היין מעורר מהשינה, בבחינת 'וחכך כיון הטוב

אחת המצוות המרכזיות בליל הסדר היא שתיית ארבע כוסות של יין. לשתות בליל פסח ארבע כוסות על הסדר: ראשונה - על הקידוש. שניה - על ההגדה. שלישית - על ברכת המזון. רביעית - על גמרו של ההלל.

והנה, סוד מצוה זו רם ונישא למאד, ולא נבוא אלא לעורר על מעלת שתיית יין לארבע כוסות. אשר כבר נפסק בשולחן ערוך שאפילו 'מי שאינו שותה יין מפני שמזיקו, או שונאו, צריך לדחוק עצמו ולשתות, לקיים מצות ארבע כוסות' (שו"ע או"ח תעב, ט).

ואף שלהלכה למעשה, כתבו האחרונים שאפשר לצאת ידי חובה במיץ ענבים, אעפ"כ בוודאי יש מעליותא מיוחדת בשתיית יין ממש, למי שאין הדבר מכביד עליו בקיום שאר מצוות הלילה.

ולכן אמרנו להזכיר מעט מעלת שתיית היין ע"פ סודם של דברים:

כי הנה, בליקוטי מוהר"ן תורה כ' כתב רבינו: "ועיקר המצוה ביין, להורות על תיקון הדעת, בבחינת 'בחמרא וריחני פקחין', ובבחינת 'תירוש' ז'כה נעשה ראש', היינו דעת" (ליקוטי מוהר"ן, טו). ומדבריו אנו למדים שהתיקון הגדול של הארבע כוסות, הוא ע"י התירוש של יין אשר על ידו זוכים להיעשות 'ראש' ומתקנים את הדעת. וע"פ זה כתב מוהרנ"ת בליקוטי עצות: "היין של ארבע כוסות הוא תיקון הדעת שהיא בחינת תיקון הברית" (ליקוטי עצות, מועדי ה' פסח, ג).

וכמוכן שענין זה נעשה ביותר ע"י שתיית יין ממש, ולא מיץ ענבים, שיש בו כח לרומם את המוחין והדעת.

וכפי שהזכיר רבי שמואל הורביץ זצ"ל תורה זו, בעת שמספר על קניית היין של ד' כוסות. וכך הוא מספר על התנהגותו בערב פסח: "והלכתי להכין לי יין טוב אדום ומתוק על הארבע כוסות, כי חמרא וריחני פקחין לעורר המוחין, כמובא בליקוטי מוהר"ן סימן כ', ועל כן חזרתי על יין טוב ישן מעשרים או משלשים שנה, וקניתי זאת אצל אחד בבתי מחסה שהיה לו יין ישן טוב, וגם קניתי בקבוק גדול שסיפק לי על כל הארבעה כוסות בכוס גדול" (ימי שמואל, פרק קפא).

[אלא שבוודאי, מי שקשה עליו שתיית יין ושותה מיץ ענבים, נעשים אצלו ג"כ תיקונים אלו של התרוממות המוחין, אף שאין המיץ-ענבים גורם בפשטות לשינוי במצב המח כמו יין ממש].

ובליקוטי הלכות, מבאר מוהרנ"ת עשרות ביאורים נפלאים בסוד היין של הד' כוסות, ונזכיר רק את הראשון מהם, והוא בהל' נטילת ידיים שחרית הלכה ב', ואלו הם תורף הדברים:

בחג הפסח אנו זוכים לשבר את חכמת הטבע, ומגלים את הדעת של ההשגחה - לידע ולהודיע ולהיוודע שאין שום טבע בעולם, והשם יתברך הוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, והכל בהשגחתו הפרטית לבד.

וזהו סוד שתיית היין של הארבע כוסות, שעל ידם אנו ממשכיכים עלינו את הדעת הקדוש הזה של ההשגחה.

שכן, כבר אמרו חז"ל שיהיין יש בו שני כוחות, לטוב ולמוטב. "זכה נעשה ראש, לא זכה נעשה רש". וביאור

דין המאחר בשבת ערב פסח

וכיוצא בו מצינו בטור בהלכות ראש השנה (סי' תקצ"ז) שהיו גאונים שהיו מתענים בשבת שובה מחמת מנהג להתענות כל עשרת ימי תשובה, ואף דלא קיימא לן כוותייהו היינו משום שאין לקבוע תענית בשבת, אבל מעיקר הדין משמע שאין בזה איסור דאורייתא.

והטעם נראה, דעיקר חיוב סעודת שבת הוא משום עונג שבת (עי' סי' רפח ס"ב ג), וחז"ל אמרו שסתם עונג הוא בפת (עי' רשב"א ברכות מט:), ולכן חייב כל אדם לאכול פת בשבת שזהו העונג שבת. אמנם במקרה שיש לאדם סיבה צדדית מוצדקת שזה מונע ממנו לאכול פת ממילא נחשב שסתם עונג שלו אינו בפת ויכול לקיימו בשאר תפנוקים [הכוונה לסיבה שעל פי הלכה הינה סיבה, לא סתם קושי צער וטירחא וכדו']. ולכן כיון שהתפשט המנהג שלא לאכול מצה עשירה משום חשש חמץ, הרי זה כאילו אין לו פת. ומטעם זה נראה שאין לאכול סעודת שבת קודם תפלת שחרית למי שקם מאוחר, דכיון שאסור לאכול קודם התפלה הרי זה כאילו אין לו פת כרגע (וכי' בשו"ת משנה"ח סי' קצ).

ומצינו ענין סברא זו לגבי מילה, שיש שהיו נוהגים שלא למוול ביום חמישי ושישי ברית שלא בזמנה כדי שלא יגרום אחר כך לחילול שבת (רשב"א ח"א סי' כא מובא במשנה"ב סי' שלא ספק'ג ובש"ך י"ד ססי' רסו), וצריך ביאור איך דחו מצות מילה משום חשש אולי יהיה חילול שבת שיש בה היתר של פיקוח נפש, הלא בכל יום שלא מל עובר על מצות עשה. ועל כרחק דכיון שהיה נהוג אצלם חומרא זו מחמת חומרת שבת, לא היה נחשב שעוברים על מצות מילה. ובזה יתיישב תמימה המנחת יצחק (ח"ד סי' ג א"ג) שתמה על כמה אחרונים שכתבו להחמיר לנהוג יום טוב שני מחומרא ולא זכרו שיש בזה קולא לענין תפילין.

יש עוד ראייה לזה, ממה שמילא שלא בזמנה אינו דוחה יום טוב, דלכאורה קשה היה לנו להתיר דיון 'מתוך', בתוך שהותרה חבלה לצורך שחיטה הותרה נמי לצורך מילה. ועל כרחק דכיון שיש איסור חבלה ביום טוב ממילא נחשב שאין היום מצות מילה כלל.

יש להסתפק במי שאירע לו שהתעורר בשבת בבוקר בשעה מאוחרת אחר סוף זמן אכילת חמץ, האם מותר לאכול מצה בשביל לקיים מצות סעודת שבת, שהרי איסור אכילת מצה בערב פסח היא רק איסור דרבנן, ואילו לאכול סעודת שבת הוא חיוב מן התורה. או אפשר שהעמידו חז"ל דבריהם גם במצוה תורה בשב ואל תעשה.

ויש להביא ראייה שאסור לאכול מצה בשביל סעודת שבת, ממה שחייבו חז"ל לשייר מזון שתי סעודות מצומצמות של חמץ בשביל סעודת שבת, ולא התירו לאכול סעודת שבת במצה אף שבכך מרוויחים שאין נכנסים לחשש חמץ. וכן יש להוכיח ממה שלא חייבו חז"ל לאכול סעודה שלישית במצה, ורק מחמת הידור מצוה אנו מחלקים את הסעודה בשבת בוקר ואוכלים בשר ופירות בצהריים (כמבואר בסיומן תמיד ס"א ומשנ"ב סק"ח).

אמנם יש לדחות ראיות אלו, שאפשר שלכתחילה לא רצו חז"ל לקבוע סעודת שבת עם מצה בערב פסח, אבל בדיעבד מי שנקלע למצב שעלול להפסיד מצות שבת לגמרי מותר לאכול מצה. והראיה, שהרי לדעת כמה ראשונים אין איסור לאכול מצה רק מחצות היום (עי' ב"י סי' תע"א ס"ב), ולשיטתם מותר לאכול מצה בבוקר ואף על פי כן קבעו חז"ל לאכול לכתחילה חמץ, ועל כרחק שחז"ל לא רצו לקבוע סעודת שבת לכתחילה במצה גם אם אין איסור בדבר.

אכן למעשה נראה דכיון שהוא יום שאסור באכילת חמץ ומצה ממילא אין חיוב עונג בשבת בפת, ומי שקם מאוחר אסור לו לאכול מצה. ולדידן שאנו מחמירים שלא לאכול מצה עשירה אסור לאכול אפילו מצה עשירה משום עונג שבת. ויותר מזה מצינו **בשערי תשובה** (סוסי' תם) שהביא מנהג מחמירים שלא היו אוכלים מצה כלל אחר ליל הראשון משום חומרא דחמץ רק היו אוכלים למעדים מיני תבשילין, ולא היו אוכלים מצה לא בסעודות שבת ולא בשאר סעודות התם, ומסיים: 'ועל אלו ועל אלו שלבם לשמים קורא אני ועמך כולם צדיקים'. הרי שבשביל מנהג חומרא בלבד היו נמנעים מלאכול פת בשבת.

הפת עיקר כלפי הדבר השני, כדלהלן; האוכל פת עם דג מליח מברך המוציא על הפת ופוסט את המליח (סק"ג) - כך גם האוכל פת כיסנין עם גבינה, אף אם תאב לאכול שניהם, מברך על הפת כיסנין ופוסט את הגבינה (שם סק"ו). וכן מי שאוכל פת כיסנין מחמשת המינים עם בשר ודגים, מברך על הפת כיסנין ופוסט הבשר והדגים, שהפת המשביע היא העיקר והבשר והדגים הם הלפת (שעה"צ סק"ו). והכלל בכל דברים אלו שהדרך לאכלם כלפתן לפת.

עיקר וטפל בברכה

רקיקין דקין, הרקיקין הם טפלים למרקחת, שבאים רק בשביל שלא יטנפו הידים בשעת האכילה, שגם סיבת שלא לטנף הידים אינה סיבה לאכול.

אמנם בטפל מסוג זה צריך שיהיה ברור שאינו בא אף ורק בשביל לשמש כדבר צדדי, ואם הוא רוצה גם לטעום טעם הפת, צריך לברך על הטפל, לכן; מי שמחליט בכוונה תחילה לאכול דג מליח מלווה בטעם פת, אף שעיקר כוונתו היא בשביל הדג, ואילו הדג לא היה אוכל פת, אבל למעשה כשהוא אוכל הדג לא איכפת לו להטעימו בליווי טעם הפת, אין זה נקרא שאוכל רק בשביל שלא יזיקנו, וצריך לברך על הפת (שעה"צ שם). וכן מי שיש לו בפיו טעם מתוק ורוצה לאכול דג מליח בשביל להפיג המתקות ורוצה גם שישאר הדג טעם טוב בפיו, צריך לברך על הדג (שם סק"ג) שאין כוונתו רק להעביר הטעם שמפריע לו רק 'לחדש טעם טוב בפיו'. - ולכן כתב **המשנה ברורה** (סק"ה) בשם **השל"ה** דטוב למנוע מלאכול פת למיתוק שתיית י"ש כי מי יוכל להבחין היטב אם הוא רק להפיג מרירותו או גם לטעום הלב. - וכן כתב **המשנה ברורה** (סק"ה) לגבי המרקחת עם הרקיקין, שאם הרקיקין טובים למאכל ומכוונים גם להנות מטעם הרקיקין, צריכים לברך גם עליהם.

כאמור, סוג טפל זה הינו טפל גם כשאינו נאכל ביחד עם העיקר, ונפטר מברכת העיקר גם כשנאכל בפני עצמו אחר העיקר. אמנם יש לזה תנאי, שבשעה שמברך על העיקר צריך להיות דעתו לאכול אחר כך הטפל כדי שיחול ברכת העיקר על הטפל, [ואם רגיל לאכול כך או שנמצא לפניו בשעת הברכה, מן הסתם דעתו גם על הטפל, גם אם לא כיון בפירושו]. אבל אם נמלך לאכול את הטפל לאחר שברך על העיקר, או ששינה מקומו בין אכילת העיקר לטפל צריך לברך על הטפל כדינו (משנ"ב סק"ד). וכל שכן אם אוכל הטפל קודם העיקר שצריך לברך על הטפל כדינו, שלא נפטר עדיין מברכת העיקר. וכתב **המשנה ברורה** (סק"ה) דטוב למנוע שלא לאכול את הטפל קודם לעיקר כדי שלא להיכנס לספק ברכות שיש לחוש לשיטת הפוסקים שאין מברכים על הטפל שאוכל קודם לאכילת העיקר רק 'שהכל'.

ב. טפל מחמת המאכל
מאכל שנאכל כלפתן עם מאכל אחר נקרא טפל כלפי הדבר שמלפתים אותו עמו, שלא היה אוכל הלפתן זולת המאכל העיקרי. וטפל כזה שייך רק כשאוכל שני מאכלים ביחד, שאם אוכל אחד אחר השני אין זה **מלפת**. ומפני כך צריכים תמיד לשקול בפלס בטפל מסוג זה, מי משניהם נחשב המאכל העיקרי ומי נחשב הלפתן, שהרי האדם אוכל שניהם ביחד ורוצה בטעם שניהם. מבואר **במשנה ברורה** כמה פעמים שהאוכל פת המשביע עם מאכל אחר, נחשב על פי רוב

במשניות ברכות (פ"ו מ"ז) שנינו: "זה הכלל כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופוסט את הטפלה". וכך נפסק **בשולחן ערוך** (סי' ריב ס"א): "כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופוסט את הטפלה בין מברך שלפניה בין מברכה שלאחריה".

והנה זכה דורינו להרבה שפע שלא היה בדורות שעברו, וכל יום ויום מתחדשים מאכלים שונים עם מרכיבים שונים, ומאן דבעי למיהוי חסידא לקיים מילי דברכות (בי"ק ל) צריך להיות בקי בהלכות אלו, כי הם דברים הנוגעים מידי יום ביומו, ומי שאינו בקי בכללים של עיקר וטפל עלול להיכשל ולברך ברכה לבטלה ושאינה ראויה. ושייך בזה מאמר חז"ל **בגמרא ברכות** (לה) 'כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה מעל, מאי תקנתיה, אמר רבא ילך אצל חכם מעיקרא וילמדנו ברכות כדי שלא יבא לידי מעילה'. על כן יש חובה לכל מי שאוכל מאכל ללמוד עיקרי ההלכות שבשולחן ערוך ובמשנה ברורה, וללמוד מחכמים את הכיוון איך שוקלים את הדברים בפלס למעשה, כדי שיוכל לדמות העניינים המדומנים לו למעשה, שאפילו אם יהיו חילוקי דעות בין דעות שונות איך לשפוט הדבר, מכל מקום לא יעשה נגד ההלכה הפסוקה.

ג' סוגי טפל
בדברי הפוסקים אנו רואים בכללם שישנם ג' סוגי טפילות; טפל מחמת האדם, טפל מחמת המאכל, טפל מחמת תערובת. ונבאר הדברים:

א. טפל מחמת האדם
מי שאינו אוכל את המאכל לשם תיאבון המאכל, והוא **משמש רק לדבר צדדי** הרי זה טפל. ולכן אפילו אם אינו אוכלו המאכל ביחד עם מאכל נוסף, אלא שאוכל מקודם המאכל העיקרי ואחר כך המאכל המשמש, הרי זה טפל.

להלן הדוגמאות לכן; נפסק **בשולחן ערוך** (שם ושעה"צ ס"ג ט"ו) 'מי שמוכר לאכול דג מליח, ואוכל פת עמו כדי שלא יזיקנו בגרונו, אינו מברך על הפת, והטעם דסיבת שלא יזיקנו אינה נקראת סיבה לאכול רק לשמש. - דוגמאות נוספות הביא **המשנה ברורה** (שם סק"ה) 'מי ששותה יין שרף ואוכל מעט פת אחריו **להפיג חריפות השתיה**, דסיבת להפיג טעם חריפות בפה אינה סיבה לאכילה רק לשמש, דלא איכפת ליה אם יאכל פת או דבר אחר, והעיקר שיהיה איזה דבר שייפיג חריפותו. - מי ששותה אחר אומר אכילתו מנת פת בין שרף, שרוצה לשתות יין שרף בשביל לעכל המאכל, ומצד הפת **להפיג מרירותו**, מברך רק על היין שרף (שם). - מי שאוכל מין ירק העשוי **להעביר את טעם היין** שבפיו אינו מברך על הירק (שם סק"ד), דהעברת טעם נקרא שימוש ולא אכילה. - כך גם נפסק **בשולחן ערוך** (שם ס"ב) 'מרקחת שמניחים על

אמנם לענין מי שאוכל תבשיל של חמשת המינים עם בשר ודגים פסק (שעה"צ סק"ב) שאם מברך על כל מין, דכל אחד בפני עצמו היא. - וכן מי ששותה יין שרף ואוכל עמו לעקאך או מרקחת, ואינו שורה אותם בתוך היין שרף, כיון שכוונתו לאכילת שניהם אין זה טפל לזה (סק"ה ושעה"צ סק"א). - גם דובשנין [-עוגת דבש] שמריחים עליה מרקחת של ועל הדובשנין בפני עצמם (סק"ב וסי' קסח ס"ק **המשך בעמוד ט"ו**)

ועל למוד הפוסקים הזהיר מאד מאד מיותר מפל הלמודים... והוא תקון גדול מאד מאד... ואמר, שפל איש ישראל מזהב לכל יום ויום 'פוסקים' ולא יעבר.

בע"ה ניתן לשמוע שיעור בעמוד היומי
מידי יום בשלוחה 433 בקול אנ"ש

פרי הארץ לגאון ולתפארת

הרה"ק רבי מנחם מענדל מוויטעבסק זי"ע"א

הרה"ק רבי מנחם מענדל נולד בשנת ת"ץ לאביו רבי משה זצ"ל. בשנות ילדותו זכה להתקרב להמגיד הגדול ממעזריטש זי"ע"א, ומקובל שאף ביקר באותם שנים עם רבו אצל מרנא הבעל שם טוב הקדוש זי"ע"א, שאף רמז לו כבר אז כי עתיד הוא להיות בארץ ישראל. הערצתו המופלגת להבעל שם טוב מופיעה בדברי קדשו באגרת ששלח לתלמידיו בחו"ל זה לשונו: "היה ה' דבר השם ביד הבעל שם ויגזור אומר ויקם, אחד היה ומהקדמונים לא קם כמוהו ואחריו על עפר מי יקום".

מלך ישראל

רבו המגיד הגדול קירבו בימי צדקו, ואף מינוהו להיות הבעל תוקע אצלו בראש השנה. הוא הפך לתלמידו המובהק, למרות היותו צעיר לימים, כשהמגיד מתבטא עליו: "מיינ מענדלעלע וואו ער וועט זיין און מיט וועמען ער וועט זיין איז ער דער עלטערער". לאחר פטירת רבו היה לראש החסידים ועמד בראש הנהגת עדת החסידים בחבל רייסיין (רוסיה הלבנה). כשנסע פעם למסעיו בשליחות רבו המגיד, ליווהו רבו בעצמו עד נהר הדניפר ושם אמר לו 'אין מושחין מלכים אלא על המעיין' וגילה לו שהוא ניצוץ מנשמת חזקיהו מלך יהודה, והוסיף כי אין לו להתבטל בפני אף אחד בעולם.

בתחילה היה הרה"ק גר בעיירה וויטעבסק, שם פעל להפצת החסידות. אולם בעקבות רדיפות המתנגדים נאלץ היה לעזוב, וקבע את מושבו בעיר האראדאק, שם מצא כר נרחב לפעולה והחל לפעול ולהפיץ את תורת החסידות ברחבי מדינת רייסיין וליטא. הוא אמר: "כשבאתי למדינת רייסיין מצאתי אנשים עם בגדים קרועים ולבבות שלמים, החלפתי להם שיהיה להם בגדים שלמים ולבבות קרועים ושבורים לעבודתו ית"ש".

הנהגתו היתה מופלאה בדרך מלכות ושררה, אך למרות גינוני המלכות שבה התנהג בגלוי היה שפל ונשבר בקרבו, וכן היה רושם לפני חתימת שמו 'השפל באמת'. ואמר, שלכן כאשר הוא מתעלה יכול לרומם את הכל, כדרך יסוד הבנין שמתרומם הוא מעלה את כל הבנין.

כשביקר בהיכלו של הרה"ק רבי פנחס מקארין זי"ע יצא מגדרו לכבודו, באמרו: "מלך ישראל יבוא הנה, לכן צריכין להכין לקבל פניו בכבוד כיאות לפני מלך ישראל".

מרא דארעא דישראל

הרה"ק הר"ר זושא מאניפאלי זי"ע אמר עליו: "כשם שארץ ישראל גבוהה מכל הארצות, כך הרבי רבי מענדלעלע גבוה מכל הצדיקים".

בחודש אדר שנת תקל"ז ארגן את העלייה הגדולה לארץ ישראל, כאשר לנטיעה קדושה זו מתלווים שלש מאות איש צדיקים וחסידים מפורסמים, ביניהם הרה"ק רבי אברהם מקאליסק זי"ע שמילא את מקומו בהנהגת החסידים בארץ ישראל ועמד בראש כולל רייסיין למעוה ארץ ישראל.

בעקבות העלייה הגדולה הזו התחדש הישוב היהודי בצפת ובטבריה, וישוב זה לא פסק עד עצם היום הזה. בדברי קדשו גילה טפח מעליתו לארץ הקודש, שהיא בכדי להחיש את קץ הפלאות ולקרב את גאולתם של ישראל.

בתחילת הגעתו לארץ ישראל התגורר במשך שנה תמימה בישוב פקיעין, בהפליגו במעלת המקום. שם התאמץ בפעולותיו הנשגבות לקירוב האולה, אולם הערביים תושבי המקום הצקו את צעדיו והציקו לו מאוד עד שנאלץ

לעבור לצפת, ומשם לטבריה, בה קבע את מושבו. וביאר על כך הגה"צ רבי משה קליערס זצ"ל רבה של טבריה, כי בצפת היה המקום נח וממוזג ואף היה בהרחבה קצת ויכלו ליהנות מעולם הזה, אולם בטבריה עקב החום הרב לא היה שייך ליהנות כ"כ מעוה"ז לכן בחר להשתכן דוקא שם.

הרה"ק הרמ"מ מכונה בעיקר על שם ספרו "פרי הארץ". מן הענין לציין על כך את המובא בליקוטי מוהר"ן קמא (תורה סא) שכתב רבינו ז"ל: "ואלו הנשמות הגדולות צריכין שיהיה להם גוף בבחינת "פרי הארץ", בחינת אורא דארץ ישראל. כי כשהאור מתקדש בבחינות אורא דארץ ישראל, אזי כל הפירות והתבואה הגדל שם, שמהם נזון האדם וכו', הכל הוא בבחינת ארץ ישראל. ומשם נרקם הגוף, בבחינת רוקמתי בתחתיות ארץ, בחינת ארץ ישראל, ואזי הגוף בבחינת פרי הארץ. ואזי ראוי לקבל נשמה גדולה, בבחינת: "יקרא אל השמים מעל" זה הנשמה, "ואל הארץ" זה הגוף" כי הנשמה לפי הגוף, כשהגוף זך ונקי, יכול לקבל נשמה גדולה, עיי"ש.

וכן מופיע בכתבי הרה"ק בעל התניא בשם המגיד הגדול שדיבר פעם מנסיעת רבינו הקדוש הבעש"ט זי"ע לארץ ישראל, ואמר כי יש נשמות שצריכין דווקא ארץ ישראל.

בשוא גלוי אתה תשבחם

בשנת תקמ"ח נסע רבינו כידוע לארץ ישראל. בדרכו שבת רבינו בקהילת סקאליע שבאותם ימים היה מקום ישוב קטן, וראה אז ברוח קדשו שלעתידי יהיה במקום ישוב גדול, וכך הוה. שם התגלה אליו הרה"ק רבי מנחם מענדל מוויטעבסק שכבר היה אז למעלה מעשר שנים בעלמא דקשוט, וגילה לו סגולה להשקית את גלי הים בעת זעפם. דבר זה מופיע בליקוטי מוהר"ן קמא (תורה רנ"ז) ז"ל: שם 'אתה' מסוגל על הים להכניע הגלים, והסוד "בשוא גלוי אתה תשבחם".

כשנסע רבי שמעון זצ"ל לתלמיד רבינו הק' לארץ ישראל והאניה בה הפליג נקלעה לסערה גדולה עד שחישבה להישר, השתמש בסגולה זו, ואכן קמה סערה לדממה ויחשו גלי הים. לאחר מכן הסביר רבי שמעון את האופן הברור והבדוק לקיים סגולה זו כאשר מובא בפרפראות לחכמה (על ליקו"מ תורה רנ"ז):

שם "אתה" הוא ראשי תיבות אל"ף תי"ו ה"א. ויש להכין חמש פתקאות ועל כל פתקא לכתוב "ורב חסד" שזה בנימטריא 280 - ר"פ, וחמשה פעמים הם 'הא', ויחדו יש כאן צירוף תי, והחמשה פתקים בעצמם הם 'הא', ויחדו יש כאן צירוף המילה 'אתה'. ובשעת רוח סערה ח"ו ישליך חמשת הפתקים הנ"ל ובוודאי ישקוט הים מזעפיו (עיין פרפראות לחכמה רנ"ז).

תועלת ההתקשרות לצדיק גם בעלמא דאתא

בחי מוהר"ן (אות תקנ"ג) מובא שרבינו הפליג מאוד מאוד בקדושת הרב הקדוש רבי מנחם מענדל מוויטעבסק. וכן מובא שם (באות טו):

"אמר, הצדיק האמיתי יכול לעשות טובה גדולה לאדם גם אחר פטירתו לעוה"ב (למי שזוכה לבוא אליו בשביל תיקון). ודע, שעיקר המניעה שמונעים את מי שאינו זוכה, שאין מניחין אותו לילך להצדיק האמיתי לקבל תיקון הוא רק מה שמדיחין ומסיתין אותו מזה, ומבלבלין אותו בכפירות והסתות שאין בהצדיק ממש, כי גם שם בין מלאכי החבלה והקליפות יש מתנגדים גדולים כמו בזה העולם. על כן העיקר ליקח זאת בדעתו לבלי להניח עצמו לפתות ולהסית אותו שם. רק יעמוד על דעתו שם בחוזק לילך דוקא להצדיק האמת ואז בוודאי יניחוהו. והוסיף רבינו ז"ל שגם

שם צריכים חיזוק באמונת צדיקים ובהתקרבות לצדיק. וסיפר מעשה על זה, מה שאירע בארץ ישראל עם תלמידו של הרה"ק ר' מנחם מענדל מוויטעבסק, רבי נח אלטשולר זצ"ל שהיה מחותנו של הבעל התניא. רבי נח מננה בין העולים לארץ ישראל יחד עם רבו. ובהיותו איש חשוב ונאמן ומקורבו של רבו החליטו לשלוח אותו לארצות הגולה לשמש כשד"ר לקבץ את נדבת לבם של אחינו בני ישראל עבור עניי ארץ ישראל.

בדרכו לחוף לארץ בהיותו באניה בלב ים נפטר רבי נח. וכנהוג באותם ימים הורידו את גופתו על גבי סירה עם פתק בו נרשמו פרטיו האישיים - שמו, מקומו ומטרת נסיעתו - ושלחו את הסירה ללב ים. הרבה זמן חלף ועבר עד שמצאוהו והביאוהו לקבורה כדת וכדין, אמנם בארץ ישראל עדיין לא ידעו על כך.

לאחר פטירתו דומה היה לנפטר כי הוא עדיין בחיים ונוסע ללייפציג עם אנשיו כפי שרגיל היה תמיד שסוחר גדול היה. תוך כדי 'נסיעתו' תקפו עליו געגועים עזים אל רבו, ומגודל השתוקקותו מוכן היה אף להפקיר את הכל ובלבד להגיע לרבו. האנשים שעמו החלו לשחוק ולהניאו מן הנסיעה כי הרי הם באמצע נסיעה לצורך מסחר שרווחים עצומים כרוכים בה, וכך דיברו על לבו עד שניאות להם. כעבור ככרת דרך נוספת התעוררה בלבו שוב התשוקה להגיע לרבו, האנשים הוסיפו שוב להניעו והכבירו עליו דברים על גודל ההפסד בביטול את הנסיעה וגם בפעם הזאת שמע לדבריהם ונרגע. אולם אח"כ נתעורר בשלישית בחשק נמרץ ועצום לנסוע לרבו ואמר למלווי ששום רווחים לא מעניינים אותו ואחת היא דרישתו להגיע אל רבו ויהי מה.

כשמלוויו ראו את נחישותו החלו לריב עמו בתקיפות ואמרו לו שאינם מוכנים לשמוע בקולו, התקצף רבי נח וגער בהם איך זה מעיזים אתם להמרות את פי בעל הבית. וכשראו שהוא מתעקש ועומד על דעתו נאלצו לגלות לו את האמת כי הוא כבר מת וכל אלו המלוים הם מלאכי חבלה המתעתעים בו. אם כך אמר רבי נח מנוי וגמור עמי להוביל אותי תיכף ומיד. אך הם נשארו בסירובם וכן נמשך ביניהם דין ודברים אם לקחתו או לא עד שהחליטו להביא את ההכרעה לפני הבית דין של מעלה שם פסקו כי צודק הוא וצריך למלאות בקשתו.

וכך היה, הביאו אותו לרבו בלוויית אחד מהמלאכי חבלה וכאשר ראה אותם הצדיק הוא נפחד ונתעלף, עד שהשיבו את רוחו. שמונה ימים עסק הצדיק בתיקון נשמת תלמידו. לאחר מכן הודיע הצדיק לתושבי ארץ ישראל כי השליח נפטר וסיפר להם סיפור זה.

וסיפר רבינו ז"ל זה המעשה למען דעת עד כמה צריכין להתחזק בהתקרבות לצדיק גם שם לאחר פטירתו והעיקר תלוי בהתקרבות בזה העולם שמי שהוא חזק בזה העולם באמונה בהתחזקות אמיתית יזכה גם שם לזה... ואז בוודאי לא יוכל למנוע אותו שום מונע מילך לצדיק גם משם (עיין חיי"מ ק"א, ש"ט).

האיך יכולים למאן בשידוך

כשהיה רבינו בארץ ישראל תיכף כשבא לטבריה שלח אליו הרב החסיד המפורסם הגביר מורינו הרב משה זצ"ל בן הרב הקדוש המפורסם מורינו הרב מנחם מענדל זכר צדיק לברכה וויטעבסקער שרוצה להתחתן עמו. והשיב רבינו זכרון לברכה: האיך יכולים למאן בשידוך, מן הסתם מהשם

מה). שבכל דברים אלו אין הדרך לאכלם כלפתן.

נמצא לפי הנ"ל - שהאוכל מציות עם סלטים ומכוין לפת המציות עם הסלטים מברך רק על המציות. אבל אם אוכל עם הערינג' ומכוין על שניהם מברך על שניהם. - שוקולד במילוי, מברכים רק על השוקולד. - פיצוחים מסוכרים, מברכים רק על הפיצוחים. - אבל מי ששותה קפה ואוכל שוקולד ועוגה, נחשבים שניהם עיקריים. - וכל שכן שמברכים על מנה עיקרית עם תוספות על כל אחד בנפרד. - בלינצ'ס עם מילוי שמילאוהו לאחר האפייה, תלוי בסוג המילוי, אם המילוי מלפת את הבלינצ'ע מברך רק על הבלינצ'ע, ואם הבלינצ'ע מלפת את המילוי מברך רק על המילוי, ואם מכוין להנאת שניהם מברך שתי ברכות. - האוכל קוגל עם מלפפון חמוץ, תלוי בכוננותו, אם אוכל רק בשביל להטעים הקוגל או שרוצה לטעום משניהם יחד.

כפי שהתבאר טפל מסוג זה היא כששניהם נאכלים ביחד, דבזה אחר זה לא שייך לומר שאחד מלפת השני. אמנם באופן שתחיל לאכול שניהם ביחד ונשאר קצת מהטפל לאחר שסיים לאכול העיקר, יכול להמשיך לאכול הטפל בלי ברכה. וכן כתב **המשנה ברורה** (שעה"צ סי' רב סק"ו) לענין מי שאוכל קומפוט פירות מבושלים, שהרוטב נפטר בברכת הפירות, ומותר לשתות הרוטב שנשאר לאחר שסיים לאכול הפירות.

ג. טפל מחמת תערובת

יש שנחשב טפל מחמת שנתערב במאכל אחר, לפי שעל כל תערובת של שני מיני מאכלים אין מברכים רק ברכה אחת, לכן מברכים על מין המאכל שנחשב יותר לעיקר ופותר את המין מאכל הפחות עיקר. ובסוג טפל כזה צריכים להקפיד לאכול תיכף אחר הברכה מהמין העיקרי, ואז נפטר הטפל בברכת העיקר אפילו אם נוטל אחר כך במשך האכילה ממין הטפל ואוכלו לעצמו, שהברכה חלה על כל התערובת ביחד (עי' ערוה"ש סי' ריב ס"ב).

כיום ישנם שפע של מאכלים המורכבים מכמה מינים שברכתם שונה, והרבה מהם נכנסים תחת קטגוריה מסוג טפל זה, וכדי לשקול הדבר מי העיקר ומי הטפל יש לטפוט בשני דברים עיקריים:

א. באיזה צורה נעשתה התערובת. כלומר, מהו הדבר המאחד את שני המינים לחשבם כמאכל אחד, שהרי בדרך כלל בסוגי מאכלים אלו האדם רוצה את שניהם ואין אחד מלפת את השני, ואם אינם נחשבים 'למעורב' הם מחוייבים בשתי ברכות, ולכן צריכים לדעת מהי הסיבה שמחמת כן הם נקראים 'מעורב', שמחמת זה יתבטל אחד כלפי השני והיו מחוייבים בברכה אחת ולא בשתי ברכות.

ב. מה הסיבה שנתערבו ביחד. כי כדי שנוכל לדעת מי הוא העיקר ומי הוא הטפל בתערובת, אנו צריכים לדעת מה התפקיד של כל מין ומין בתערובת זו, שהמין היותר חשוב נחשב לעיקר כלפי זה שפחות חשוב. וגדר חשוב תלוי בסיבת התפקיד שלו בתערובת, כדלהלן: אם שניהם באים לצורך הבסיסי של המאכל, ובשביל לאזן ולייצר טעם מורכב חדש, הולכים אחר הרוב, שהרוב הוא החשוב והמיעוט נחשב כטפל כלפי הרוב. - ואם אחד מהם בא רק להטעים את המין השני, נחשב המטעים כטפל (בדרכת מאכל המלפת). - וכן אם אחד מהם בא רק בשביל לדבק את המאכל ולעצב צורתו ומראיתו, הרי זה נחשב כטפל (כדרגת טפל הבא לשמש).

בשולחן ערוך ופוסקים אנו רואים כמה סוגי תערובת כדלהלן:

תערובת לח בלח כמו יין שנתערב בשיכר (סי' רב ס"א), וקמח שנתערב בתבשיל (סי' רח ס"ב ט"ג) - הם תערובת גמור שנהפכו לגוף אחד. ויש בזה ג' אופנים: 'כשהם באים לצורך הבסיסי של המאכל, או לייצר טעם מורכב חדש' נפסק הדין שהולכים בהם אחר הרוב, והרוב נחשב לעיקר. פרט לתערובת של חמשת מיני דגן שנתערבו שהם נחשבים לעיקר גם כשהם מיעוט. - ואם עירב קמח 'בשביל לדבק המאכל ולהקפוט' נחשב כטפל אפילו אם הוא מחמשת מיני דגן (ואם הוא רוב עי' שעה"צ סי' רח סק"ג שאינו ברור, דאפשר שאינו נקרא כבא לדבק גרידא).

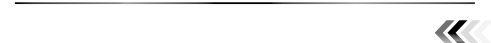
- ואם עירב 'בשביל להטעים המין השני בלבד' שמזג יין עם סוגי משקים שהדרך לזמגם ביחד כדי להשיב חיין, אפילו אם המשקים הם רוב, הרי הם טפלים לגבי חיין.

תערובת יבש ביבש כמו פתיית אגוז המעורב עם שומשומין (סי' ריב ס"א) אם הם פתייתים קטנים שהדרך לערבם ולאכלם

ביחד ואין הדרך להפרידם זה מזה כלל, ואדם האוכל רוצה לטעום טעם מורכב בפיו משניהם יחד, דינם כתערובת לח בלח שהולכים בהם אחר הרוב, או אחר מין דגן, כיון ששניהם באים לייצר טעם חדש (כ"נ עפ"י יו"ד סי' קט"א). - אבל אם הם חתיכות יותר גדולים קצת שכל אחד עומד לבדו, וגם בשעת אכילה אינו מכניס בפיו שני המינים ביחד אלא לוקח בפיו חתיכה מזה וחתיכה מזה, יש מחלוקת באחרונים אם זה נחשב כתערובת ומברכים עליהם רק ברכה אחת, או שמברכים על כל אחד בנפרד, ו**במשנה ברורה** (שם) פסק שזה נחשב תערובת ומברכים כברכת הרוב, אמנם **החיי אדם** (כלל נא דין יג וכלל נד דין ט) פסק לברך על כל מין לעצמו, וכן פסק **בש"ת שבט הלוי** (ח"ו סי' כז וח"י סי' מז אות א).

סוג תערובת נוספת היא **מאכל העשוי מכמה רכיבים שונים שנאפה או נתבשל** ונאכל ביחד, וזה נחשב למאכל אחד אפילו אם לא נתערבו ממש, כפי שכתב **המשנה ברורה** (סי' קמח ס"ק מה וס"י ריב) לענין מרקחת פירות שמריחים על דובשנין ונאפה ביחד שנחשב לתערובת, מחמת שנתונים טעם זה בזה ונאכלים ביחד, ופסק שבאופן זה מברכים עליה רק בורא מיני מזונות, שמיני דגן היא תמיד עיקר וחשוב תמיד יותר מפירות. - וכן פסק **השולחן ערוך הרב** (סי' רד ס"ז) ששני מיני פירות שנתבשלו ביחד ונאכלים ביחד אין מברכים עליהם רק ברכה אחת לפי הרוב. - וכן פסק **המשנה ברורה** (סי' רה סק"א וסי' רח סק"ג) לגבי גרויפלין שנתבשלו עם הרבה מים שתיקרו לשתיים, שאינו מברך רק שהכל על המים, והגרויפלין בטלים אל המים. אלא אם כן הגרויפלין הם ממיני דגן, שאז צריך לברך שתי ברכות, כי מיני דגן נחשבים תמיד לעיקר.

נמצא על פי הנ"ל שהאוכל סלט ירקות שנחתך לחתיכות דקות, מברך לפי הרוב. - קומפוט חי מחתיכות פירות, תלוי במחלוקת הפוסקים אם מברך על כל אחד ואחד או כברכת הרוב. - בורקס עם מילוי, כיון שנאפה ביחד מברך בורא מיני מזונות. - וכן עוגת גבינה, אפילו אם יש רק מעט עוגה מברך בורא מיני מזונות. - כרוב ממואל שנתבשל עם המילוי, אם נאכל ביחד עם המילוי הולכים אחר הרוב, ואם נאכל כל אחד בפני עצמו מברכים על כל מין ומין, ואם ממואל עם כמה מינים הולכים לפי המין היותר חשוב.

יצא הדבר שתהיה בתי בארץ הקדושה. מיד הלך השדכן והשיב להרב רבי משה הנ"ל שרבינו ז"ל מרצה ותיכף עשה סעודה גדולה. והיו על הסעודה כל גדולי ארץ ישראל הן ממדינת ליטא והן ממדינת פולין כולם כאחד גדולים וקטנים והיתה להם שמחה גדולה.

בתוך הסעודה דיברו דברי תורה ביניהם ונשכח מהם איזה רש"י איה מקומו כי היה מוכרח להם מאוד לעניינם ולא יכלו לזוז משם מחמת זה. ורבינו היה דומם כמו שאינו יודע, אך בראותו שיש להם צער גדול והם הפצירו בו עד בוש, נענה ואמר להם: הלא רש"י זו מקומו בראש העמוד במסכת זבחים (דף מה, א ד"ה הלכתא למשיחא) והיה להם לששון ולשמחה ונמשכה סעודה זו מזמן מנחה גדולה עד אור היום, ונעשה התקשרות ביניהם.

אך אחר כך נפטר החתן רבי שמואל בנו של מורינו הרב רבי משה הנ"ל ונשתדך רבינו עם בנו של הרה"ק רבי אריה לייב מוואלנשטיק ז"ע וכשעלה רבי אריה לייב לארץ ישראל לקח עמו את בנו ונשבע אחריו גם אשתו בת רבינו ז"ל ונתקיימו דברי רבינו שאמר שמאת ה' היא שבתו תהיה בארץ הקדושה, ודבר אחד מדבריו אחרו לא ישוב ריקם (עיי' שבתי הרה"ן אות לב).

בהאי קטירא אתקטר

באחרית ימיו סבל יסורים קשים, ואת בנו יחידו הרה"ק רבי משה ז"ע ציוה שלא יקבל עליו שום התמנות, ושיאהב את הפחות מירשאל, ושיתרחק משקר בכל כוחו אפילו לשם שמים, ושלא יחתום את שמו "בהרב", וכן לא יאמר דברי תורה משמו. כן ציוה שלא יחקקו על מצבתו שום שבח כי אם מוהר"ר מנחם מענדיל.

ביום ראש חודש א' אייר צעק לעומדים לפניו "סורו נא מעלי כי הגה ה' ניצב עלי", לאחר מכן עלתה נשמתו הטהורה לגני מרומים ונטמן בבית העלמין העתיק בטבריה שם חלקת מחוקק ספון.

רבי יצחק בן מוהרנ"ת (ט"ז)

הסתלקותו לחיי עולם הבא

ר' יצחק נלב"ע בשנת תר"ל ביום י"ד אדר השני, בהיותו בגיל ס"ב שנה (עיין שחש"ק ח"ד סי' תש"ח). ומנוחתו כבוד בבית החיים העתיק שבצפת, סמוך ונראה לציון מרן הבית יוסף זיע"א.

סיבת הדבר שהטמינו אותו סמוך ונראה לציון מרן הבית יוסף, מסופר, כי אז בימים ההם היו ציבור קטן שדרו בעיר צפת, ורוב העיר היה שמם וריק, ונצרכו אז להוסיף על הבית עלמין כי כל המקומות כבר היה מלא. ובאותו עת, לפני שהוסיפו על הבית החיים, נפטר ר' יצחק, והלכו לחפש אם יש עוד איזה מקום בבית החיים הישן, ומצאו מקום רק ליד קבורת הבית יוסף, ונענה אחד מהחברא קדישא ואמר: מרן הבית יוסף חיבר את השולחן ערוך בנגלה, ואביו של ר' יצחק חיבר את הליקוטי הלכות שהוא השולחן ערוך על פי סוד, ובכן מהראוי לקבורו סמוך לציון הבית יוסף, וכן עשו (שיש"ק ח"ב סי' תר"ד).

סדר התיישבותו בעיר הקודש צפת ומה שנטמן ליד מרן הבית יוסף, נזכר ג"כ ע"י הגה"ק רבי נחמן אבד"ק טשעהרין בהקדמת הספר עלים לתרופה, וז"ל: "בסוף ימיו זכה לקבוע דירתו בארץ הקדושה בעיר הקודש צפת תונב"א, וגם שם היה נכבד וחשוב מאד בעיני כולם ונפטר בשם טוב, ומקום קבורתו סמוך ממש לקבר הרב הקדוש בעל המחבר שולחן ערוך בית יוסף וכו' כידוע".

ר' לוי יעקב

ר' לוי יעקב היה מהמקושרים לדרכי רבינו ז"ל, ובעת המחלוקת הנוראה בשנת תקצ"ה נזכר בעלים לתרופה ששאל עליו מוהרנ"ת אם עודנו מחזיק בתומתו בדרכי רבינו, וז"ל: "א' צו תקצ"ה ברסלב... ונא לכתוב לי מכל אחד ואחד וכו' וגם מר' לוי יעקב" (סי' קע"ח).

ר' ליטמאן אחי ר' יאקיל

הוא ואחיו ר' יעקב היו מקורבים למוהרנ"ת ז"ל, ובעת המחלוקת הנוראה בשנת תקצ"ה לא החזיקו מעמד ונתרחקו קצת, כמרומו בעלים לתרופה וז"ל: "ג' תשא תקצ"ה אומאן... ושולם וכו' ולר' ליטמאן ואחיו ר' יאקיל, גם הם ראוי להם להתחרט על אשר עשו נגדי. אך קויתי לה' שיהיה הכל על נכון, וברית אהבתינו ושלומינו לא תופר לעולם, נתן הנ"ל" (סי' קע"ז).

הבחור לייזער

היה מבני הנעורים שהיו מקורבים למוהרנ"ת, ומוזכר בעלים לתרופה בעת המחלוקת הנוראה בשנת תקצ"ה, אשר אז הוצרך מוהרנ"ת לנוס מברסלב לעיר אומאן מפני חמת המציק, ואז בא הבחור לייזער להסתופף בצל ציון רבינו ז"ל, כנזכר בעלים לתרופה וז"ל: "ג' תשא תקצ"ה... שסיפרו לנו בני הנעורים שבאו לפה בערב שבת העבר הלא הם וכו' והבחור לייזער שיהי" (סי' קע"ז).

נערך ע"י הרה"ח רבי נחמי שווארץ שליט"א בעמ"ס 'אוצרות עלים לתרופה'.

ישם נעלה ונראה

השפיעה אור וחיות לכל עולי הרגלים, ויונה בן אמית שבה ממרחקים מתוך מסירות נפש ורצון לעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו, והיה מלא בשמחה עצומה על זכייתו לבוא מקצה הארץ לחוג ולשמוח בשמחת בית השואבה, ופיזו וריקד לפני ה', זכה מתוך שמחתו להמשיך על עצמו השראת השכינה, עד שנעשה נביא.

וכן האיר אז זיו השכינה על כל עם ישראל, כי כשם שבא לראות כן בא ליראות, והרבה יהודים מישראל זכו לנעימות ומתיקות קרבת אלקים ולרוח הקודש ע"י כל הגילויים והאורות שהאירו אז בעולם.

וכן יהיה לעתיד לבוא בבית המשיח ובבנין בית המקדש, שכל יהודי יריגיש אור וחיות בעבודת ה'. אבל בזמן הזה, אפילו אם יהיה בזמננו אדם קדוש שיעבוד את השי"ת בתכלית במדרגה של נביא, אף על פי כן לא יזכה להיות נביא. וכל זאת, מפני שהבית המקדש הוא נקודת הבריאה להמליך את השי"ת, וכשהבית המקדש קיים נמשך אור וחיות ונבואה לכל הקשורים אליו.

משל למה הדבר דומה, לחברת העלקטרי"ק, שמושכים חוטים ובאמצעותם נמשך אור וחיות לכל ארץ ישראל. בדוגמא לזה היה הבית המקדש, שכל יהודי שבא לטוהר עצמו זכה להרגיש חיות בעבודת השי"ת, ובכל פעולה של סור מרע או של עשה טוב היה מרגיש אור וחיות. אבל כשהבית המקדש חרב, הרי זה דומה למי שיכין כלים נפלאים, ויתלה נברשות מרהיבות בביתו, אלא שלא יחבר אותם לנקודת עלקטרי"ק, שאז ישרא הבית חשוך ואפל, ולא יעזור לו שום מנורה ונברשת, כי הכל מנותק.

ומהאי טעמא איננו זוכים להרגיש חיות אמיתית בעבודתנו.

ואולם, כיום זו זכות גדולה עבורנו שאנו מומדים ומתפללים ועובדים את השי"ת מתוך הסתרה שבתוך ההסתרה, הגם שאיננו מרגישים שום חיות, כי שכר האמונה גדול מכל.

בזמננו אנו צריכים להכניס בעצמנו קיווי וצפיה לגאולה, שאף על פי שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא. ובזכות זה נזכה לקיום הייעוד הנבואי 'אָנֹכִי אֲהִיָּה לָהּ נָא' וה' חֹמֶת אֵשׁ סָבִיב וְלִקְבוֹד אֲהִיָּה בְתוֹכָהּ, בבנין בית המקדש במהרה בימינו.

וכמוכא (ברכות יב:) שהניסים והנפלאות שעשה הקב"ה ביציאת מצרים יהיה כטפל לפני הניסים והנפלאות שיעשה ה' בגאולה האחרונה. ופשוט שאין הכוונה למעט בעוצם הניסים של יציאת מצרים, אלא כשם שכל הניסים שעשה ה' מבריאת העולם, כמעשי הצלת אברהם אבינו מאור כשדים ופקידת שרה בזקנותה, והמבול ותיבת נח וכו' וכו', שבדאי הרעישו את העולם, אלא שלעומת נס יציאת מצרים נחשבים כל הניסים כטפל כלפי העיקר. על זה כוונת חז"ל שנס יציאת מצרים יהיה כטפל כנגד נס הגאולה העתידה.

ולכל זה נזכה על ידי התפילות ושמידת הברית והעיינים, מתוך התמימות והאמונה.

הכתוב אומר: "מה יפו פעמין בנעלים בת נדיב" (שיר השירים ז ב). ואיתא בגמ' (גיגה ג): "דרש רבא, מאי דכתיב 'מה יפו פעמין בנעלים בת נדיב' - כמה נאין רגליהן של ישראל בשעה שעולין לרגל. בת נדיב - בתו של אברהם אבינו, שהיה תחילה לגרים" ע"כ.

הקב"ה משבח בזה את עולי הרגלים, המטלטלים ומכתתים רגליהם מכל הקצוות עד לירושלים. ויש להתבונן שלא תלו החשיבות בעצם קיום מצות העליה לרגל, כי שם זכו לזיו השכינה להיראות פנים בפנים כביכול, וזה כבר היה השכר שלהם, הגן-עדן שלהם, אבל השי"ת משבח דוקא את 'מה יפו פעמין' - את ההליכה הקשה, את פעמי הרגליים שטרחו ועלו לעלות ולהיראות פני ה', כי יותר מכל דבר משבח השי"ת את האתערותא דלתתא שלנו במצוה זו של לעלות ולהיראות את פני ה', את זה משבח שלמה המלך ברוח קדשו באמרו "מה יפו פעמין בנעלים".

ולכן דימה את עולי הרגלים לאברהם אבינו, כי על אברהם אבינו משבח הזהר הק' (ח"א פו). באתערותא דלתתא שלו. כי כן דורש על הפסוק (ישעיה מא, ג) 'ימי העיר ממוזרח צדק יקראוהו לרגלו' - זה אברהם אבינו: 'מי העיר' - מיהו אותו צדיק שמהתחלת הבריאה, מכל הצדיקים הקודמים לאברהם אבינו, מי התעורר אלי, 'ממזרח' (ממזרחת של ארץ ישראל). כי באותה עת נמצא אברהם אבינו מוקף בתוקף העבודה זרה של נמורד, הוא חי בין כל עובדי העבודה זרה, בתוך מקור הטומאה. אמנם נשמתו של אברהם אבינו היתה חלק אלוך ממעל, אבל עם כל זה היה בקרבו מתולדתו מהזוהמא של אביו תרח, והסט"א לחמה בו ולא נתנה לו לצאת ולהשתחרר מאותה זוהמא שהיה מוקף בה מכל צדדיו.

על זה מעיד עליו הפסוק: 'מי העיר' - מי התעורר מעצמו ומכוחו להתקרב אלי - שעמל והתיגע על שבירת היצר בכל כוחו במסירות נפש. בהשתוקקות ובתפילה, ועשה אתערותא דלתתא נפלאה ונשגבה כזאת - שעד אברהם אבינו שום צדיק לא עשה אתערותא כזאת - וזה 'מי העיר ממזרח' (מלשון מתחילה - מקדם, שלא היה כמוהו עד הנה), שאברהם אבינו עשה אתערותא גדולה כזאת, בהשתוקקות רבה ונפלאה כזו, בגיעות רבות ועצומות כאלו, שכל כך לחם למען השי"ת והתעלם מכל הזוהמא השולטת סביבו, והרים עיניו השמימה באמרו "מי בעל הבירה", עד דאיתגלייא ליה - שהציץ עליו בעל הבירה, כלומר שנפתחה לו שפע הנבואה ושמע קול מלעילא: "אני בעל הבירה" (בראשית רבה לט).

והארה גדולה מיוחדת זו הגיעה אליו בכח אתערותא דלתתא דיליה.

וכן סיפרו חז"ל (תלמוד ירושלמי סוכה פ"ה ה"א) על יונה הנביא:

יונה בן אמיתי מעולי רגלים היה, ונכנס לשמחת בית השואבה, ושרת עליו רוח הקודש. ללמדך שאין רוח הקדש שורה אלא על לב שמח. מאי טעמא, 'והיה כנגן המנגן ותהי עליו רוח אלהים' (מלכים ב' ג טו).

כלומר, בבית המקדש היתה השראת השכינה, והיא

מצוות זיכרון

מחברת המצוות חנה ספיס
98 סכום נאמור מהפ"ה

הר"ר בנימין זלמן זצוק
בע"ה נשמת יקרוני
עבור עניי
ונצרכי קהילתי
המשוועים
ל'תרומתי'...

טל: 054.854.1153
053.34.4566
0733.998.6639

<p>ברכת מזל טוב</p> <p>להר"ר יהודה סטארט הי"ו להגל הולדת הבן יה"ד שויבה לגולה לתורה לחופה ולמעש"ט ולדוב נחת דקדושה</p>	<p>ברכת מזל טוב</p> <p>להר"ר בנימין זלמן הי"ו להגל הולדת הבת יה"ד שויבה לגולה לתורה לחופה ולמעש"ט ולדוב נחת דקדושה</p>	<p>ברכת מזל טוב</p> <p>להר"ר מאיר וויס הי"ו להגל הולדת הבת יה"ד שויבה לגולה לתורה לחופה ולמעש"ט ולדוב נחת דקדושה</p>	<p>ברכת מזל טוב</p> <p>להר"ר ואל יעקב מנחם פריינד הי"ו להגל הולדת הבת יה"ד שויבה לגולה לתורה לחופה ולמעש"ט ולדוב נחת דקדושה</p>	<p>ברכת מזל טוב</p> <p>להר"ה צבי אורלנצ'ק שליט"א להגל ארוסי בני הבה"ח נחמן נ"ו עב"ג בת להר"ה חיים יהושע ראטה שליט"א יה"ד שויבו לבנות בית נאמן בירא ברוך רביה"ק זיע"א</p>	<p>ברכת מזל טוב</p> <p>להר"ר יהושע לייב פרידמן הי"ו להגל הכנסת בני שניאור זלמן נ"ו לעול תורה וטענות יה"ד שויבה לגולה לתורה לחופה ולמעש"ט ולדוב נחת דקדושה</p>
---	---	---	--	---	--